

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

Тетяна КОСОВА

«_____» _____ 2021 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)**

**ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС «МАГІСТР»**

**Тема: «Фінансове забезпечення діяльності аудиторсько-
консалтингових фірм»**

Виконав(ла): _____ Наталія Валентинівна ПРОКОПЕНКО

Керівник: к.е.н., Олена ЖАМ

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:

перший розділ — к.е.н., Олена ЖАМ

другий розділ — к.е.н., Олена ЖАМ

третій розділ — к.е.н., Олена ЖАМ

Нормоконтролер: к.е.н., доцент Зоряна МОКРИНСЬКА

Київ 2021
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
_____ Тетяна КОСОВА
« _____ » _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ
на виконання кваліфікаційної магістерської роботи

здобувача вищої освіти Наталія ПРОКОПЕНКО
(прізвище, ім'я у родовому відмінку)

1. Тема кваліфікаційної роботи «Фінансове забезпечення діяльності аудиторсько-консалтингових фірм» затверджена наказом ректора від 30.09.2021 № 2098/ст.

2. Термін виконання роботи: з 11. 10. 2021 р. до 31. 12. 2021 р. _____

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правова база, дані Державної служби статистики України, фінансова, податкова, статистична звітність «ТОВ «Грант Торнтон Легіс»»

4. Зміст пояснювальної записки:

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВИХ ФІРМ

1.1. Фінансові ресурсів підприємства: сутність, види, класифікація, організація

1.2. Особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах

1.3. Методи та інструменти оцінки фінансового забезпечення аудиторсько-консалтингових фірм

Висновки до розділу 1.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВИХ ФІРМ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС»

2.1. Організаційно-управлінська характеристика ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС».

- 2.2. Оцінка динаміки і структури формування фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» за клієнтами і видами послуг.
- 2.3. Оцінка фінансових результатів як джерела фінансового забезпечення діяльності ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС».

Висновки до розділу 2.

РОЗДІЛ 3. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВОЇ ФІРМИ ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС»

3.1. Клієнт-орієнтований і продуктовий підходи як інструменти зростання фінансових ресурсів аудиторсько-консалтингових фірм

3.2. Резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» та заходи щодо їх освоєння

3.3. Розробка фінансового плану на основі прогнозування формування та використання фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС».

Висновки до розділу 3.

ВИСНОВКИ

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: ЛИСТ 1. Методи та інструменти формування фінансових ресурсів підприємства; ЛИСТ 3. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів аудиторсько-консалтингових фірм; ЛИСТ 3. Механізм ціноутворення аудиторських послуг; ЛИСТ 4. Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Грант Торнтон Легіс; ЛИСТ 5. Структура фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС»; ЛИСТ 6. Аналіз фінансового стану ТОВ «Грант Торнтон Легіс»; ЛИСТ 7. Фінансовий план на основі прогнозування формування та використання фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС».

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Написання першого розділу кваліфікаційної магістерської роботи та надання його керівнику	11.10.2021 – 24.10.2021	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу кваліфікаційної магістерської роботи і надання його керівнику	25.10.2021 – 07.11.2021	
3	Написання та оформлення матеріалів третього розділу кваліфікаційної магістерської роботи і надання його керівнику	08.11.2021 – 21.11.2021	
4	1. Узгодження кваліфікаційної магістерської роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю та перевірку на академічну доброчесність. 3. Отримання рецензії та відгуку на кваліфікаційну магістерську роботу. 4. Підготовка виступу.	22.11.2021 – 07.12.2021	
5	1. Переpletення кваліфікаційної магістерської роботи. 2. Подання кваліфікаційної магістерської роботи та супровідних документів секретарю ДЕК	08.12.2021 – 10.12.2021	

7. Консультанти з окремих розділів

РОЗДІЛ	КОНСУЛЬТАНТ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	ПІДПИС, ДАТА	
		ЗАВДАННЯ ВИДАВ	ЗАВДАННЯ ПРИЙНЯВ
РОЗДІЛ 1	к.е.н., Олена ЖАМ		
РОЗДІЛ 2	к.е.н., Олена ЖАМ		
РОЗДІЛ 3	к.е.н., Олена ЖАМ		

8. Дата видачі завдання: «08» жовтня 2021 р.

Керівник кваліфікаційної магістерської роботи _____ Олена ЖАМ
(підпис керівника)Завдання прийняла до виконання _____ Наталія ПРОКОПЕНКО
(підпис здобувача)

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄДР - Єдиний державний реєстр юридичних осіб, ФОП та громадських формувань

КВЕД – класифікація видів економічної діяльності

МСА - Міжнародні стандарти аудиту

МФБ - Міжнародна федерація бухгалтерів

РМСАНВ - Рада з міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості

РМСЕБ - Рада з Міжнародних стандартів етики для бухгалтерів

СГД - суб'єкт господарської діяльності

ФОП – фізична особа-підприємець

МСКЯ - Міжнародний стандарт контролю якості

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної магістерської роботи «Фінансове забезпечення діяльності аудиторсько-консалтингових фірм»: 91 стор., 11 рис., 20 табл., 60 літературних джерел.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – удосконалення фінансового забезпечення діяльності аудиторсько-консалтингових фірм.

Об'єкт дослідження – процес фінансового забезпечення діяльності аудиторсько-консалтингових фірм.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів фінансового забезпечення діяльності аудиторсько-консалтингових фірм в умовах ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС».

Методи дослідження: загальнонаукові і спеціальні методи, вертикальний і горизонтальний аналіз балансу, звіту про фінансові результати, факторний аналіз, планування і прогнозування.

Результати кваліфікаційної магістерської роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, у практичній діяльності аудиторсько-консалтингових фірм, у навчальному процесі.

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ, ОРГАНІЗАЦІЯ, ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ДІЯЛЬНІСТЬ, РЕСУРСИ, АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВІ ФІРМИ

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВИХ ФІРМ	12
1.1. Фінансові ресурси підприємства: сутність, види, класифікація, організація.....	12
1.2. Особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах.....	22
1.3. Методи та інструменти оцінки фінансового забезпечення аудиторсько-консалтингових фірм.....	31
Висновки до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВИХ ФІРМ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС»	43
2.1. Організаційно-управлінська характеристика ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС».....	43
2.2. Оцінка динаміки і структури формування фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» за клієнтами і видами послуг.....	50
2.3. Оцінка фінансових результатів як джерела фінансового забезпечення діяльності ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС».....	59
Висновки до розділу 2.....	62
РОЗДІЛ 3. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВОЇ ФІРМИ ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС»	65
3.1. Клієнт-орієнтований і продуктивний підходи як інструменти зростання фінансових ресурсів аудиторсько-консалтингових фірм.....	65

3.2. Резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» та заходи щодо їх освоєння	69
3.3. Розробка фінансового плану на основі прогнозування формування та використання фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС».....	75
Висновки до розділу 3.....	78
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах зростають вимоги до забезпечення фінансової прозорості діяльності суб'єктів господарювання, оприлюднення їх фінансової звітності тощо. Значний внесок у їх забезпечення роблять аудиторсько-консалтингові фірми. Їх фінансова результативність є багатоаспектною економічною категорією, основоположним критерієм визначення доцільності існування самого аудиту та напрямів його розвитку. Основним джерелом доходів аудиторсько-консалтингової фірми є надання послуг відповідного обсягу і якості. Саме зазначені аспекти впливають на їх результативність (ефективність, прибутковість, економічність, продуктивність). Діяльність аудиторсько-консалтингової фірми потребує відповідного фінансового забезпечення, форми якого мають характеризувати стан внутрішнього і зовнішнього середовища та відповідати цілям розвитку. Аудит і консалтинг є комунікаційними процесами, тому фінансові показники діяльності аудиторсько-консалтингових фірм визначаються результативністю комунікацій зі споживачами послуг та їх якістю. Факт проведення аудиту орієнтований на задоволення потреб користувачів фінансової звітності і групується на доведенні професійної думки аудитора до них. За зазначених умов якість аудиту становиться ключовим критерієм оцінки результативності аудиторсько-консалтингових послуг скрізь призму встановленні рівня об'єктивності та достовірності фінансової звітності на основі оцінки процесів аудиту, сформованої думки аудитора, проміжного та кінцевого результатів аудиту, інформування користувачів про процес та результати аудиту.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – удосконалення фінансового забезпечення діяльності аудиторсько-консалтингових фірм.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки і вирішення наступних **завдань**:

визначити сутність, види, класифікацію, організацію фінансових ресурсів підприємства;

з'ясувати особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах;

ідентифікувати методи та інструменти оцінки фінансового забезпечення аудиторсько-консалтингових фірм;

надати організаційно-управлінську характеристику ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС»;

оцінити динаміку і структуру формування фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» за клієнтами і видами послуг;

оцінити фінансові результати як джерело фінансового забезпечення діяльності ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС»;

обґрунтувати клієнт-орієнтований і продуктивний підходи як інструменти зростання фінансових ресурсів аудиторсько-консалтингових фірм;

виявити резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» та заходи щодо їх освоєння;

розробити фінансовий план на основі прогнозування формування та використання фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС».

Об'єкт дослідження – процес фінансового забезпечення діяльності аудиторсько-консалтингових фірм.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів фінансового забезпечення діяльності аудиторсько-консалтингових фірм.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження використані наступні загальнонаукові і спеціальні методи: вертикальний і горизонтальний аналіз балансу, звіту про фінансові результати, факторний аналіз, планування і прогнозування.

Наукова новизна кваліфікаційної магістерської роботи. У кваліфікаційній магістерській роботі отримали подальший розвиток:

методичний підхід до фінансового забезпечення діяльності аудиторсько-консалтингових фірм на основі прогнозування формування фінансових

ресурсів, єдності стратегічного та оперативного планування. На відміну від існуючих, пропонований підхід ґрунтується на діалектиці взаємозв'язку ознак аудиторсько-консалтингових фірм як суб'єктів бізнесу та методів фінансового планування, що враховують нематеріальний характер послуг, підприємницький і аудиторський ризик.

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти, наукові періодичні видання, монографії, матеріали науково-практичних конференцій, Інтернет-ресурси, офіційний сайт Державної служби статистики України, дані фінансової звітності ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС».

Практичне значення одержаних результатів. Результати кваліфікаційної магістерської роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, у практичній діяльності аудиторсько-консалтингових фірм.

Апробація результатів кваліфікаційної магістерської роботи. Результати дослідження, що містяться у кваліфікаційній магістерській роботі, пройшли апробацію та отримали схвалення на XII Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Фінанси: теорія і практика» (м. Київ, 2021).

Структура, зміст та обсяг кваліфікаційної магістерської роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст кваліфікаційної магістерської роботи розміщено на 91 сторінці друкованого тексту, у тому числі 20 таблиць, 20 рисунків та 4 додатків на 16 сторінках. Список використаних літературних джерел налічує 60 найменувань, який подано на 7 сторінках.

Публікації здобувача за темою кваліфікаційної магістерської роботи:

1. Жам О. Ю., Прокопенко Н. В. Якість послуг як джерело зростання фінансових ресурсів аудиторсько-консалтингових фірм: *матер. Міжн. наук.-практ. Інтернет-конф. «Фінанси: теорія і практика»* (17.12.2021, м. Київ). К.: НАУ. С.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВИХ ФІРМ

1.1. Фінансові ресурси підприємства: сутність, види, класифікація, організація

Фінансове забезпечення діяльності підприємства – це процес, пов’язаний із мобілізацією фінансових ресурсів із внутрішніх і зовнішніх джерел, їх розподілом та ефективним використанням на забезпечення безперебійної поточної роботи підприємства та фінансування його розвитку. Основними формами фінансового забезпечення СГД є самофінансування, банківське кредитування, лізингове фінансування, інвестування, бюджетне фінансування, фінансування з різноманітних грошових фондів. Проте, в сучасних складних умовах основним джерелом фінансування як поточної діяльності так і розвитку вітчизняних СГД є власні кошти.

Різні форми фінансового забезпечення мають свої переваги і недоліки, тому СГД мають приймати обґрунтовані фінансові рішення щодо вибору оптимальної для них форми розвитку. Забезпечення безперервної діяльності та задоволення матеріальних потреб підприємства відбувається за допомогою фінансових ресурсів. У Господарському кодексі України фінансові ресурси визначаються як кошти, що формуються за рахунок чистого фінансового результату і амортизаційних відрахувань, прибутку від цінних паперів, пайових внесків, ресурсів спонсорів [12]. Відповідно до статті 44 Господарського Кодексу України принципами підприємницької діяльності є самостійне формування програми діяльності, вибір постачальників і споживачів, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, встановлення цін на продукцію та послуги тощо.

Огляд сучасних економічних джерел свідчить про достатньо високий рівень різноманіття щодо визначення сутності фінансових ресурсів підприємства [20, 23, 36]. Аналізуючи визначення категорії «фінансові ресурси», можна стверджувати, що це грошові засоби та доходи, які знаходяться в розпорядженні підприємства та використовуються для забезпечення його безперервної діяльності.

В умовах ринкової економіки більш вживаним є поняття «капітал», що являє собою реальний об'єкт, на який підприємство впливає з метою розширення своєї діяльності та отримання більших доходів. Попри те, що поняттям фінансових ресурсів та капіталу підприємства властивий тісний взаємозв'язок, вони мають свої особливості і виконують певні функції. Головною відмінністю між цими поняттями є те, що не весь капітал виконує функцію фінансових ресурсів, що пов'язана із задоволенням потреб операційної діяльності.

Фінансові ресурси мають певні ознаки, відповідно до яких створення та функціонування ресурсів відбувається згідно правового та нормативного регулювання; ресурси можуть відноситись до суб'єктів різних організаційно-правових форм бізнесу, або бути розміщені у суб'єктів на фінансовому ринку (банківські установи, інвестиційні фонди, СГД спільного інвестування, тощо).

Наукові підходи до класифікації фінансових ресурсів дуже різноманітні в усіх авторів, проте важливі для можливості оптимізації джерел формування та ефективного управління фінансовими ресурсами. Основуючись на порівняльному аналізі теоретичних досліджень та узагальненні наукових підходів, на рис 1.1 зображено узагальнену і систематизовану класифікацію фінансових ресурсів підприємства.

Рис. 1.1. – Систематизована класифікація фінансових ресурсів

Джерело: [9, 10]

Організація управління фінансовими ресурсами і капіталом підприємства є одним з основних складових фінансового менеджменту (механізму). Фінансовий механізм являє собою систему управління фінансовими джерелами СГД, яка призначена для здійснення взаємодії фінансових відносин, грошових потоків і грошових засобів, а також взаємодії між активами та пасивами (між майном СГД та джерелами їх фінансування), для ефективного впливу на кінцевий фінансовий результат, враховуючи нормативні та законодавчі вимоги, закони економіки, а також досвід фахівців.

СГД мають оптимізувати величину фінансових ресурсів, оскільки надлишок фінансових ресурсів веде до зниження ефективності їх використання, а при нестачі виникають фінансові труднощі, які можуть призвести до серйозних наслідків.

Фінансовий механізм СГД повинен сприяти більш ефективній і повній реалізації функцій фінансових ресурсів, а також їх взаємодії. Тому доцільно розглянути основні функції фінансових ресурсів. Велика кількість науковців розглядала це питання, проте їх думки розійшлися [8, 13, 53]. Наведена нижче класифікація функцій, розкриває сутність фінансових ресурсів через функції найдетальніше:

1. Інвестиційно-розподільча функція – забезпечує розподілення всього ресурсного потенціалу СГД по окремим структурах, окремих видах діяльності чи будь-яким інших аспектах його функціонування.

2. Дохідно-розподільча функція пов'язана з правами власності, засновники створюють СГД з метою отримання прибутку і грають вирішальну роль у його подальшому функціонуванні, прийнятті рішення про ліквідацію тощо. Вони можуть підтримувати величину вкладеного капіталу на існуючому рівні, або приймати рішення про розширення діяльності, вилучати прибуток через виплату дивідендів, або капіталізувати його, реінвестувати кошти для отримання в подальшому більших прибутків.

3. Регулююча функція пов'язана з втручанням держави через податково-фінансові механізми в процесі функціонування СГД.

4. Стимулююча функція пов'язана з впливом фінансової системи на процеси, що відбуваються в реальній економіці.

Фінанси підприємств є основною ланкою фінансової системи України. На їх організацію впливають такі чинники:

- форма власності СГД (державна, колективна, приватна);
- вид економічної діяльності (сільське, лісове, рибне господарство, промисловість, транспорт, зв'язок, сфера послуг тощо);
- напрямки діяльності (виробництво, торгівля, обслуговування тощо);
- організаційно-правова форма підприємницької діяльності (товариство, кооператив, унітарне підприємство тощо).

Принципами організації фінансових ресурсів СГД є: плановість, системність, динамізм, адаптивність, оптимізація грошових потоків,

самоокупність та самофінансування тощо. Після сплати податків та обов'язкових платежів СГД самостійно розпоряджається своїми фінансовими ресурсами, обирає ефективні об'єкти інвестування тощо. Внутрішнім регламентом, на якому ґрунтується управління фінансовими ресурсами, є облікова політика підприємства.

Об'єктом дослідження є аудиторсько-консалтингові фірми, правовою підставою діяльності яких є прийнятий у 2017 році Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [46].

Структура, розмір і склад фінансових ресурсів, що перебувають у власності аудиторсько-консалтингових фірм, є одним з фундаментальних факторів, який зумовлює обсяги надання послуг, ефективність діяльності, задає напрям його соціально-економічного розвитку, а також нішу та стратегію на ринку.

Продуктом аудиторсько-консалтингових фірм є проведення аудиторської діяльності та надання неаудиторських послуг за міжнародними стандартами аудиту та відповідно до укладених договорів. Аудиторські послуги мають право надавати особи, зареєстровані у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності. До них належать: аудит, огляд фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, виконання завдань з іншого надання впевненості та інші професійні послуги.

Аудиторсько-консалтингові фірми здійснюють діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування (код КВЕД 69.20). Протягом 2010-2020 років їх кількість зросла з 10579 од. до 12720 од., або у 1,2 раза, у т.ч. ФОП – із 8254 од. до 9985 од., або у 1,21 разів (табл. 1.1). Питома вага ФОП на початок і кінець аналізованого періоду становила близько 78%. Значне скорочення кількості аудиторсько-консалтингових фірм спостерігалось у 2011-2013 роках (всього їх було менше 8930 од., у т.ч. по ФОП – менше 6026 од., по питомій вазі ФОП – менше 69,6%).

Таблиця 1.1

Кількість суб'єктів господарювання за КВЕД 69.20 протягом 2010-2020 років в Україні

Рік	Всього, од.	у т.ч. ФОП, од.	Питома вага ФОП, %
2010	10579	8254	78,0
2011	8304	5776	69,6
2012	8017	5370	67,0
2013	8930	6026	67,5
2014	12824	10211	79,6
2015	13077	10425	79,7
2016	12175	9827	80,7
2017	11157	8670	77,7
2018	11625	9018	77,6
2019	12629	9811	77,7
2020	12720	9985	78,5
Темп росту, разів	1,20	1,21	1,01

Джерело: побудовано за даними [18]

Протягом 2010-2020 років кількість зайнятих в аудиторсько-консалтингових фірмах зросла з 19866 чол. до 28943 чол. , або в 1,46 разів, а по ФОП – із 9554 чол. до 12543 чол., або у 1,31 разів. Це свідчить про укрупнення їх розмірів, оскільки темпи росту кількості аудиторсько-консалтингових фірм менші (1,2). Питома вага зайнятих у ФОП скоротилася із 48,1% до 43,3%, або на 10% (табл. 1.2). Кількість найманих працівників в аудиторсько-консалтингових фірмах зросла з 11199 чол. до 18511 чол. , або в 1,65 разів, а по ФОП – із 1300 чол. до 2558 чол., або у 1,97 разів. Питома вага найманих працівників у зайнятих в аудиторсько-консалтингових фірмах зросла з 56,37% до 63,96., або у 1,13 разів, а по ФОП – із 13,61% до 20,39%, або у 1,5 рази.

Таблиця 1.2

Кількість зайнятих та найманих працівників за КВЕД 69.20 та співвідношення між ними протягом 2010-2020 років в Україні

Рік	Зайняті			Наймани			Питома вага найманих	
	Всього, чол.	у т.ч. ФОП, чол.	Питома вага ФОП, %	Всього, чол.	у т.ч. ФОП, чол.	Питома вага ФОП, %	Всього, чол.	у т.ч. ФОП, чол.
2010	19866	9554	48,1	11199	1300	11,6	56,37	13,61
2011	19102	6942	36,3	12834	1166	9,1	67,19	16,80
2012	19425	6705	34,5	13644	1335	9,8	70,24	19,91
2013	20791	7484	36	13919	1458	10,5	66,95	19,48
2014	23767	11842	49,8	12909	1631	12,6	54,31	13,77
2015	24046	11790	49	12934	1365	10,6	53,79	11,58
2016	23914	11540	48,3	13520	1713	12,7	56,54	14,84
2017	22486	10665	47,4	13249	1995	15,1	58,92	18,71
2018	26087	11602	44,5	16424	2584	15,7	62,96	22,27
2019	30026	12593	41,9	18832	2782	14,8	62,72	22,09
2020	28943	12543	43,3	18511	2558	13,8	63,96	20,39
Темп росту, разів	1,46	1,31	0,90	1,65	1,97	1,19	1,13	1,50

Джерело: побудовано за даними [18]

Значно менший процент найманих у ФОП свідчить про тісний зв'язок аудиторсько-консалтингових фірм із фінансами домогосподарств.

Основним джерелом фінансового забезпечення аудиторсько-консалтингових фірм є обсяг реалізованих послуг (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Обсяг реалізованих послуг суб'єктів господарювання за КВЕД 69.20 протягом 2010-2020 років в Україні

Рік	Всього, тис. грн.	у т.ч. ФОП, тис. грн.	Питома вага ФОП, %
2010	1717783,7	73471,6	4,3
2011	1815082,5	68600,6	3,8
2012	3303832,4	889720,7	26,9
2013	3569362,2	1183147,2	33,1
2014	3809826,9	1425572,0	37,4
2015	5720614,0	2625840,1	45,9
2016	6999426,9	3244080,1	46,3
2017	8170044,2	4198143,2	51,4
2018	11482727,9	5492562,0	47,8
2019	14378668,8	6563501,5	45,6
2020	15876419,7	7209289,8	45,4
Темп росту, разів	9,24	98,12	10,56

Джерело: побудовано за даними [18]

Протягом 2010-2020 років він збільшився із 1717783,7 тис. грн. до 15876419,7 тис. грн., або у 9,24 разів, а по ФОП – із 73471,6 тис. грн. до 7209289,8 тис. грн., або у 98,12 разів. У результаті частка останніх в обсязі реалізованих аудиторсько-консалтингових послуг зросла з 4,3% до 45,4%, або у 10,56 разів.

Таблиця 1.4

Витрати на персонал та додана вартість суб'єктів господарювання за КВЕД 69.20 протягом 2013-2020 років в Україні

Рік	Витрати на персонал			Додана вартість			Питома вага витрат на персонал у доданій вартості, %	
	Всього, тис. грн.	у т.ч. ФОП, тис. грн.	Питома вага ФОП, %	Всього, тис. грн.	у т.ч. ФОП, тис. грн.	Питома вага ФОП, %	Всього	у т.ч. ФОП
2013	1115498,3	39357,6	3,5	2064917,6	479399,8	23,2	54,02	8,21
2014	1308443,8	50917,2	3,9	2061711,4	394486,4	19,1	63,46	12,91
2015	1494703,3	59747,5	4,0	2391681,5	638916,3	26,7	62,50	9,35
2016	1770593,8	60639,7	3,4	3225686,6	965233,8	29,9	54,89	6,28
2017	1968948,8	75361,1	3,8	3825212,8	1565253,2	40,9	51,47	4,81
2018	2971663,7	100101,6	3,4	5507512,3	2052343,4	37,3	53,96	4,88
2019	3783588,6	114224,8	3,0	7867809,5	2427003,8	30,8	48,09	4,71
2020	4163797,3	109119,1	2,6	8602564,2	2641964,2	30,7	48,40	4,13
Темп росту, разів	3,73	2,77	0,74	4,17	5,51	1,32	0,90	0,50

Джерело: побудовано за даними [18]

Протягом 2013-2020 років витрати на персонал аудиторсько-консалтингових фірм зросли з 1115498,3 тис. грн. до 4163797,3 тис. грн., або у 3,73 рази, у т.ч. ФОП – меншими темпами – із 39357,6 тис. грн. до 109119,1 тис. грн., або у 2,77 разів (табл. 1.4). Питома вага ФОП у витратах на персонал є низькою і скоротилася з 3,9% до 2,6% або більше, ніж на чверть.

Додана вартість, створена аудиторсько-консалтинговими фірмами, зросла з 2064917,6 тис. грн. до 8602564,2 тис. грн., або у 4,17 разів., а по ФОП – більшими темпами – із 479399,8 ти. грн. до 2641964,2 тис. грн., або у 5,51 разів. У результаті питома вага ФОП у доданій вартості аудиторсько-консалтингових фірм зросла з 23,2% до 30,7%, або майже на третину. Питома вага витрат на персонал у доданій вартості у цілому за КВЕД 69.20 є значно вищою порівняно з ФОП, але скоротилася з 54,02% до 48,40%, або на десяту частину. Частка витрат на персонал у доданій вартості ФОП скоротилася з 8,21% до 4,13%Ю або вдвічі. Таким чином, існує певне протиріччя між внеском ФОП у формування доданої вартості і рівнем формування фонду оплати праці.

1.2. Особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах

Основними джерелами формування фінансових ресурсів СГД є: власні та прирівняні до них кошти; залучені та запозичені, кошти, отримані в порядку перерозподілу. Загальну схему формування фінансових ресурсів СГД представлено на рис. 1.1. Отже, основними джерелами формування фінансових ресурсів є власні і залучені. До власних відносять: статутний капітал, амортизаційні відрахування, валовий дохід і прибуток. До залучених: отримані субсидії, кредити, пайові та інші внески, засоби, мобілізовані на

фінансовому ринку (надходжень від емісії акцій, облігацій і інших видів цінних паперів; кредитних інвестицій) [15].

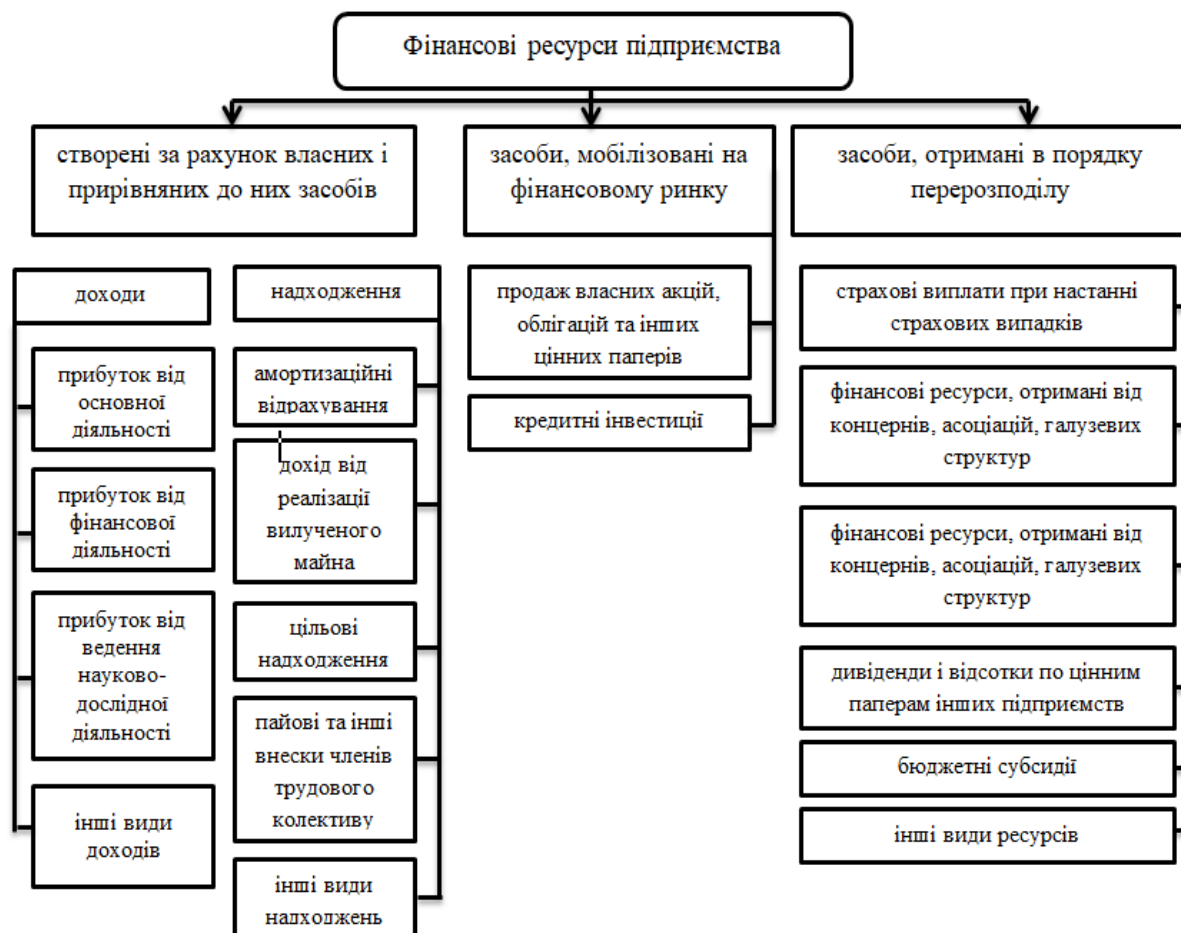

Рис. 1.1 – Схема формування фінансових ресурсів підприємства

Джерело: розробка автора

В порядку перерозподілу ресурси надходять в вигляді асигнувань з бюджету, від страхових організацій, від страхових організацій при настанні страхових випадків, дивідендів і відсотки, інші види ресурсів.

Важливо, щоби джерелом фінансування основної діяльності підприємства були власні кошти. Необхідність в залученні коштів може виникнути в результаті відхилення від запланованих показників. Тут варто звернути увагу, що для вкладника цікавий темп росту доходів та його частка в долі доходів, в подальшому це приведе до виплати розходів по кредиту чи іншої форми фінансування з власних джерел. В табл. 1.5 систематизовано переваги та недоліки власного та залученого фінансування.

Таблиця 1.5

Переваги та недоліки власного та залученого фінансування підприємств

Вид фінансування	Переваги	Недоліки
Власний капітал	<ul style="list-style-type: none"> - простота; - зниження ризику неплатоспроможності; - збереження власності і можливостей впливу на управління підприємством 	<ul style="list-style-type: none"> - обмежений обсяг формування; - необхідність незалежного контролю; - зменшення рентабельності власного капіталу
Залучений капітал	<ul style="list-style-type: none"> - наявність незалежного контролю над діяльністю; - можливість підвищення рентабельності власного капіталу за рахунок фінансового важелю; 	<ul style="list-style-type: none"> - складність в термінах залучення та оформленні; - можливість втрати власності та контролю над управлінням; - підвищення ризику неплатоспроможності та банкрутства.

Джерело: розробка автора

Формування та використання фінансових ресурсів підприємства повинно вибудовуватись так, щоб підприємство здійснювало операційну діяльність, отримувало прибутки, необхідні для виконання власних зобов'язань з ціллю відновлення і розширення діяльності. Тобто, створення та управління фінансовими ресурсами має гарантувати стійкий фінансовий стан, його ефективність, ліквідність та платоспроможність [16].

Таким чином, для того, щоб підприємство функціонувало і успішно розвивалось, йому необхідно ввести в фінансову практику постійний моніторинг фінансового аналізу підприємства, і тим самим, сформувати

інформаційно-аналітичну базу основних показників його діяльності. Результатом ведення спостереження буде являтися висока ділова активність, гарна репутація, які відіграють ключову роль по відношенню до фінансових інструментів.

В сучасній економіці відбувається процес постійної інтеграції класичних функцій управління фінансами підприємства в єдину систему, направлену на досягнення як оперативних цілей підприємства (отримання доходу), так і стратегічних (викликаних необхідністю залишатися конкурентоспроможним, фінансово стійким та мати перспективи розвитку).

Ефективна фінансова діяльність неможлива без якісного управління фінансовими ресурсами, що має враховувати можливість виникнення проблеми, від впливу макро- та мікросередовища. Управління фінансами підприємства передбачає комплекс заходів, що включають в себе:

- діагностику причини виникнення кризових ситуацій в економіці і фінансах конкретного підприємства;
- комплексний ретроспективний і перспективний аналіз фінансового стану підприємства для встановлення методів його фінансового оздоровлення;
- бізнес-планування і бюджетування діяльності підприємства;
- розробка процедур антикризового управління і контроль ефективності його реалізації.

В ході управління фінансовими ресурсами відбувається поступовий перехід від одного етапу до іншого. Основними з них є нормування, планування, облік, аналіз, регулювання [17].

На етапі нормування встановлюється норма витрат, доходу, часу функціонування фінансових ресурсів. Планування необхідне задля регулювання стану об'єктів в процесі досягнення цілей. На етапі обліку здійснюється реєстр початкового стану і показники досягнення фінансових ресурсів в процесі досягнення планових показників. Призначенням аналізу є виявлення відхилень і місць їх виникнення. Результатом даного етапу стає розробка заходів по усуненню негативних моментів процесу управління. На

етапі регулювання відбувається пошук і усунення відхилень, виявлених на попередньому етапі.

Аналізуючи фінансово-господарську діяльність підприємств, що надають послуги, можна відмітити, що до основних причин дисбалансу фінансових ресурсів, які призводять до фінансової нестабільності, можна віднести: надання підприємствам необґрунтовано комерційних кредитів, що ведуть за собою утворення великої суми дебіторської заборгованості, частина якої повинна б обслуговувати подальшу діяльність, а також може призвести до утворення сумнівної або безнадійної дебіторської заборгованості; неефективна політика формування цін на послуги; завищені адміністративні витрати; низька рентабельність діяльності СГД.

На підставі зведеного балансу аудиторсько-консалтингових фірм проаналізовано показники активу балансу підприємств за КВЕД 69.20 з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2013-2020 роках (табл. 1.6). Спостерігається стійкий тренд до скорочення питомої ваги необоротних активів із 58,48% до 31,77% за рахунок зростання частки оборотних активів із 41,52% до 68,22%. Інформація про показники діяльності великих підприємств є конфіденційною і не розкривається, те саме стосується середніх підприємств за підсумками 2019-2020 років. Частка середніх аудиторсько-консалтингових фірм у необоротних активах протягом 2013-2018 років скоротилася з 39,04% до 21,31%, малих протягом 2013-2020 років – із 60,96% до 36,66%, а мікропідприємств – із 49,20% до 31,81%. Тому можна висунути гіпотезу про зростання концентрації необоротних активів на балансах великих аудиторсько-консалтингових фірм.

Частка середніх аудиторсько-консалтингових фірм у оборотних активах протягом 2013-2018 років зросла з 32,42% до 45,72%, малих протягом 2013-2020 років – скоротилася із 67,58% до 64,49%, а мікропідприємств – зросла із 44,77% до 55,68%. Тому можна висунути гіпотезу про скорочення концентрації оборотних активів на балансах великих аудиторсько-консалтингових фірм.

Таблиця 1.6

Показники активу балансу підприємств за КВЕД 69.20 з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2013-2020 роках

Рік	Всього		У т.ч. за підприємствами						
			великі	середні		малі		з них мікро-підприємства	
	Тис. грн.	Частка в активах, %		Тис. грн.	Частка в всього, %	Тис. грн.	Частка в всього, %	Тис. грн.	Частка в всього, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Необоротні активи								
2013	3090810,4	58,48	-	1206697	39,04	1884113,6	60,96	1520738,7	49,20
2014	2052062,9	51,20	-	230588	11,24	1821474,9	88,76	1736506,8	84,62
2015	2053517,8	34,08	-	172343,7	8,39	1881174,1	91,61	1574123,6	76,65
2016	1517699,2	27,80	-	370841,7	24,43	1146857,5	75,57	995123,8	65,57
2017	4581549,9	43,85	-	376079,9	8,21	4205470	91,79	4040186,4	88,18
2018	5991552,6	46,31	-	1277057	21,31	4714495,7	78,69	4618558,1	77,08
2019	2961106,8	30,41	к/с	к/с		1182469	39,93	1037662	35,04
2020	3501556,2	31,77	к/с	к/с		1283565	36,66	1113897,1	31,81

Закінчення табл. 1.6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Оборотні активи								
2013	2194379,2	41,52	-	711448,9	32,42	1482930,3	67,58	982384,3	44,77
2014	1955451,2	48,79	-	576125,4	29,46	1379325,8	70,54	1038292,1	53,10
2015	3972627,3	65,92	-	934053,4	23,51	3038573,9	76,49	1196362,3	30,12
2016	3940858,9	72,19	-	1714668	43,51	2226190,9	56,49	1345933,9	34,15
2017	5865193,5	56,14	-	1979390	33,75	3885803,2	66,25	1308674,2	22,31
2018	6946093,9	53,69	-	3176097	45,72	3769996,6	54,28	1449772,3	20,87
2019	6775893,1	69,58	к/с	к/с		4217150,4	62,24	3422634,1	50,51
2020	7519907,9	68,22	к/с	к/с		4849748,1	64,49	4187328,4	55,68
	Активи загалом								
2013	5285682,7	100	-	1918146	36,29	3367537	63,71	2503262,7	47,36
2014	4007816,4	100	-	806713,4	20,13	3201103	79,87	2775093,7	69,24
2015	6026229,2	100	-	1106397	18,36	4919832,1	81,64	2770545,3	45,97
2016	5458914,1	100	-	2085510	38,20	3373404,4	61,80	2341406,2	42,89
2017	10447127	100	-	2355470	22,55	8091657,2	77,45	5349230,5	51,20
2018	12937691	100	-	4453154	34,42	8484536,8	65,58	6068374,9	46,90
2019	9738449,6	100	к/с	к/с		5399636,1	55,45	4460312,8	45,80
2020	11023074	100	к/с	к/с		6134901,3	55,66	5301229	48,09

Джерело: побудовано за даними [18]

Протягом 2013-2020 років питома вага власного капіталу у структурі пасивів аудиторсько-консалтингових фірм зросла з 28,66% до 40,45%, довгострокових зобов'язань – скоротилася з 26,24% до 4,93%, поточних – зросла з 45,07% до 54,62% (табл. 1.7). Що свідчить про збільшення коефіцієнта концентрації власного капіталу, але його рівень є недостатнім (менше 50%), скоротилася залежність від довгострокового боргового фінансування на користь короткострокового. Інформація про пасиви балансу великих підприємств є конфіденційною і не розкривається, те саме стосується середніх підприємств за підсумками 2019-2020 років. Частка середніх аудиторсько-консалтингових фірм у власному капіталі протягом 2013-2018 років зросла з 21,20% до 32,44%, малих протягом 2013-2020 років – скоротилася із 78,80% до 53,66%, а мікропідприємств – із 53,83% до 43,94%. Тому можна висунути гіпотезу про зростання концентрації власного капіталу на балансах середніх і великих аудиторсько-консалтингових фірм.

Частка середніх аудиторсько-консалтингових фірм у довгострокових зобов'язаннях протягом 2013-2018 років скоротилася з 64,61% до 21,73%, малих протягом 2013-2020 років – скоротилася із 35,39% до 13,94%, а мікропідприємств – також скоротилася із 26,81% до 8,41%. Тому можна висунути гіпотезу про зростання концентрації довгострокових зобов'язань на балансах великих аудиторсько-консалтингових фірм.

Частка середніх аудиторсько-консалтингових фірм у поточних зобов'язаннях протягом 2013-2018 років зросла з 29,42% до 38,63%, малих протягом 2013-2020 років – скоротилася із 70,58% до 60,89%, а мікропідприємств – також скоротилася із 55,17% до 54,75%. Тому можна висунути гіпотезу про зростання концентрації поточних зобов'язань на балансах великих і середніх аудиторсько-консалтингових фірм.

Таким чином, проведений аналіз свідчить про процеси концентрації на ринку аудиторсько-консалтингових послуг.

Таблиця 1.7

Показники пасиву балансу підприємств за КВЕД 69.20 з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2013-2020 роках

Рік	Всього		У т.ч. за підприємствами						
			великі	середні		малі		з них мікро-підприємства	
	Тис. грн.	Частка в пасивах, %		Тис. грн.	Частка в всього, %	Тис. грн.	Частка в всього, %	Тис. грн.	Частка в всього, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Власний капітал								
2013	1514946,3	28,66	-	321219,9	21,20	1193726,4	78,80	815498,6	53,83
2014	700843,8	17,49	-	213228,6	30,42	487615,2	69,58	369423,2	52,71
2015	703729,4	11,68	-	227280,7	32,30	476448,7	67,70	200465,3	28,49
2016	1068140,2	19,57	-	492835,2	46,14	575305	53,86	326109	30,53
2017	3602899,4	34,49	-	93011,1	2,58	3509888,3	97,42	3985071,1	110,61
2018	6105519,2	47,19	-	1980531,3	32,44	4124987,9	67,56	3980558,7	65,20
2019	3503858,4	35,98	к/с	к/с		1705018,1	48,66	1119887,7	31,96
2020	4458832,3	40,45	к/с	к/с		2392790,4	53,66	1959234,1	43,94

Закінчення табл. 1.7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Довгострокові зобов'язання								
2013	1386975,6	26,24	-	896168,5	64,61	490807,1	35,39	371805,4	26,81
2014	863911,6	21,56	-	6714,9	0,78	857196,7	99,22	677580,7	78,43
2015	1143629,9	18,98	-	23337,4	2,04	1120292,5	97,96	775373,3	67,80
2016	300471,9	5,50	-	216547,7	72,07	83924,2	27,93	55441,9	18,45
2017	336442,7	3,22	-	235655,4	70,04	100787,3	29,96	68847,3	20,46
2018	987752,1	7,63	-	214669,7	21,73	773082,4	78,27	705188,9	71,39
2019	360098,7	3,70	к/с	к/с		137601,2	38,21	117271,7	32,57
2020	543320,5	4,93	к/с	к/с		75747,8	13,94	45691,7	8,41
	Поточні зобов'язання								
2013	2382042,7	45,07	-	700757,3	29,42	1681285,4	70,58	1314274,9	55,17
2014	2441818,7	60,93	-	586769,9	24,03	1855048,8	75,97	1726847,5	70,72
2015	4178869,9	69,34	-	855779	20,48	3323090,9	79,52	1794706,7	42,95
2016	4090302	74,93	-	1376126,8	33,64	2714175,2	66,36	1959855,3	47,91
2017	6507785,3	62,29	-	2026803,7	31,14	4480981,6	68,86	1295312,1	19,90
2018	5844392,7	45,17	-	2257953,2	38,63	3586439,5	61,37	1382600,3	23,66
2019	5874492,5	60,32	к/с	к/с		3557016,8	60,55	3223153,4	54,87
2020	6020919,2	54,62	к/с	к/с		3666360,8	60,89	3296300,9	54,75

Джерело: побудовано за даними [18]

Метою фінансового забезпечення діяльності аудиторсько-консалтингових фірм є досягнення балансу між використанням власних і залучених зовні ресурсів на основі:

- встановлення більш жорсткого контролю своєчасного проведення розрахунків як з покупцями, так і з постачальниками, з ціллю випередження зростання сум дебіторської заборгованості;

- використання більш ефективної цінової політики для покриття витрат та просування на аудиторсько-консалтингових послуг на ринку в цілях збільшення чистого доходу та зростання рентабельності фірми;

- залучення незалежного контролю над використанням фінансових ресурсів на всіх етапах діяльності аудиторсько-консалтингових фірм;

- прогнозування фінансових результатів діяльності, заснованих на реальних умовах операційної діяльності і наявності власних фінансових ресурсів.

Вказані напрями слід реалізовувати в рамках фінансового менеджменту, що являє собою один з найважливіших підсистем управлінського обліку, що дозволяє більш ефективно формувати і використовувати фінансові ресурси.

1.3. Методи та інструменти оцінки фінансового забезпечення аудиторсько-консалтингових фірм

Оцінка ефективності функціонування будь-якої системи є ключовим завданням управління. Як зазначалось раніше, організацією управління фінансовим забезпеченням будь-якої СГД займається фінансовий менеджмент. На практиці оцінка ефективності пов'язана з конкретною фінансовою моделлю СГД, яка переводить всі процеси та операції, що відбуваються в СГД на фінансові результати.

Вивчення наукових публікацій дозволяє виділити дві основні моделі фінансового забезпечення СГД: облікову та вартісну (табл. 1.8).

Таблиця 1.8

Подібності та відмінності моделей фінансового забезпечення СГД

Параметр порівняння	Облікова модель	Вартісна модель
Зацікавленість	Кредитор	Власник, інвестор
Показник фінансового успіху	Платоспроможність і прибутковість	Платоспроможність, ліквідність власного капіталу, прибутковість, збалансований розвиток
Визначення витрат	Фактичні витрати	Фактичні витрати + альтернативні витрати
Визначення фінансового результату	Чистий дохід – фактичні витрати	Економічний дохід = Чистий дохід – фактичні витрати – Альтернативні витрати
Визначення вкладених ресурсів	Фіксовані в звітності активи	Джерела фінансування та їх еквіваленти, які не зображені в звітності
Якість використання капіталу	Збільшення активів, доходу, збалансований темп росту активів, доходу, прибутку	Ліквідність власного капіталу, зростання ринкової вартості всього капіталу і власного капіталу
Ризики	Інфляція	Втрачені вигоди СГД

Джерело: власні розрахунки

Для облікової моделі розуміння вкладеного капіталу, результатів діяльності, витрат та ефективність функціонування СГД будується на

показниках фінансової звітності, тут головним показником ефективності діяльності є чистий фінансовий результат. Найбільш цікавою ця інформація є для власника залученого капіталу, так як це є джерелом і його прибутку.

У вартісній моделі розуміння вкладеного капіталу та показником результативності діяльності є аналіз втрачених можливостей інвестиційного капіталу та ризику отримання очікуваного результату. Ключовими показниками ефективності є грошовий потік, сама ефективність діяльності тісно пов'язана з якістю використаного капіталу і ріст справедливої ринкової вартості. Ця інформація більше цікавить власників, які приймають на себе всі ризики діяльності та фінансового управління.

Узагальнюючи вищерозглянуті моделі, можна виділити такі етапи оцінки ефективності формування та використання фінансових ресурсів:

1) оцінити співвідношення вартості матеріальних оборотних засобів і величини власних і залучених джерел, їх формування визначає фінансову стійкість СГД;

2) вид фінансової стійкості підприємства – забезпечення запасів і витрат власними джерелами їх формування;

3) платоспроможність підприємства є зовнішнім проявом фінансової стійкості;

По-перше, необхідно на початковому етапі проаналізувати склад, структуру і динаміку фінансових ресурсів і джерел їх формування. Дані такого аналізу дозволяють оцінити в якому ступені є оптимальна їх структура і відповідність нормативним показникам для характеристики типу фінансування. Фінансове забезпечення підприємства залежить від того, яким джерелом формування капіталу воно володіє, наскільки оптимальною є його структура, наскільки доцільно воно трансформується в основні і оборотні засоби.

По-друге, необхідно розрахувати відносні показники, які визначають частку власних засобів в кругообігу фінансових ресурсів, фінансову

незалежність, маневреність власних засобів, залежність від зовнішніх кредиторів.

Оцінити рівень ефективності використання ресурсів, які вкладені в діяльність підприємства можна за допомогою показників оборотності окремих видів ресурсів і його загальної величини, рентабельності засобів підприємства та їх джерел.

Прибуток в умовах ринкової економіки, як ціль діяльності комерційного підприємства є головним фактором економічного розвитку. Зростання прибутку створює для комерційного підприємства фінансову базу для самофінансування, розширення, рішення інвестиційних проблем соціально-економічного характеру трудового колективу.

При оцінці показників прибутку також варто оцінити динаміку змін, темпи росту і порівнянні з плановими показниками або показниками попередніх періодів, розглянути вплив факторів на результат діяльності, виявити резерви росту прибутку.

Проте сам по собі прибуток характеризує лише досягнутий результат (ефект) від проведення діяльності підприємства, являючись абсолютною величиною, він не характеризує фінансову ефективність проведеної діяльності та ефективності фінансового менеджменту. Для оцінки рівня ефективності фінансово-господарської діяльності застосовуються показники рентабельності, що характеризують рівень прибутковості.

Показники фінансової результативності аудиторсько-консалтингових фірм значно варіюють за роками (табл. 1.9). Їх діяльність була збитковою протягом 2011-2014 років, а також у 2017 році. Протягом 2018-2019 років намітився стійкий тренд до зростання чистого прибутку з 158683,2 тис. грн. до 566537,2 тис. грн., позитивно характеризує фінансове забезпечення аудиторсько-консалтингових фірм збільшення питомої ваги прибуткових СГД із 52,2% до 75,2%. Статистика фінансової результативності великих аудиторсько-консалтингових фірм є конфіденційною.

Таблиця 1.9

Показники фінансової результативності аудиторсько-консалтингових фірм

Роки	чистий прибуток (збиток), тис.г рн	Прибуткові підприємства		Збиткові підприємства	
		у % до загальної кількості підприємств/	фінансовий результат, тис.грн.	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис.грн
1	2	3	4	5	6
	всього				
2010	22652,3	52,2	90829,2	47,8	68176,9
2011	-48766,5	65,3	166217,5	34,7	214984,0
2012	-67831,2	66,8	160601,3	33,2	228432,5
2013	-38907,2	66,8	194037,7	33,2	232944,9
2014	-112734,8	66,6	212814,5	33,4	325549,3
2015	108131,7	70,7	363713,6	29,3	255581,9
2016	313549,6	72,7	409257,4	27,3	95707,8
2017	-882057,0	72,1	295926,1	27,9	1177983,1
2018	158683,2	75,1	438340,4	24,9	279657,2
2019	449766,0	75,4	566379,5	24,6	116613,5
2020	566537,2	75,2	739882,6	24,8	173345,4
	середні підприємства				
2011	-27633,5	50,0	19869,3	50,0	47502,8
2012	-125191,7	61,9	22331,3	38,1	147523,0
2013	41721,5	85,0	56103,8	15,0	14382,3
2014	-6482,7	78,9	26485,3	21,1	32968,0
2015	136434,0	91,7	156087,0	8,3	19653,0
2016	150086,0	89,3	189417,0	10,7	39331,0
2017	-421349,6	80,8	66394,3	19,2	487743,9

Закінчення табл. 1.9

1	2	3	4	5	6
2018	-77298,7	80,8	95488,4	19,2	172787,1
2019	к/с	к/с	к/с	к/с	к/с
2020	к/с	к/с	к/с	к/с	к/с
	малі підприємства				
2011	-21133,0	65,4	146348,2	34,6	167481,2
2012	57360,5	66,9	138270,0	33,1	80909,5
2013	-80628,7	66,6	137933,9	33,4	218562,6
2014	-106252,1	66,5	186329,2	33,5	292581,3
2015	-28302,3	70,5	207626,6	29,5	235928,9
2016	163463,6	72,5	219840,4	27,5	56376,8
2017	-460707,4	72,0	229531,8	28,0	690239,2
2018	235981,9	75,0	342852,0	25,0	106870,1
2019	351502,7	75,3	435364,9	24,7	83862,2
2020	299991,3	75,1	470676,4	24,9	170685,1
	Мікропідприємства				
2011	-97980,2	65,7	61123,8	34,3	159104,0
2012	26712,7	67,2	85223,4	32,8	58510,7
2013	-98519,1	66,5	100446,0	33,5	198965,1
2014	-141652,4	66,4	134022,7	33,6	275675,1
2015	-42003,9	70,5	133516,6	29,5	175520,5
2016	128161,1	72,1	169510,0	27,9	41348,9
2017	56830,3	72,3	169469,5	27,7	112639,2
2018	203500,6	75,2	271248,8	24,8	67748,2
2019	243422,2	74,7	306970,6	25,3	63548,4
2020	187058,1	74,7	327200,5	25,3	140142,4

Джерело: побудовано за даними [18]

Попри прибутковість діяльності за КВЕД 69.20 у 2018 році, діяльність середніх аудиторсько-консалтингових фірм у зазначеному році виявилася збитковою, тоді як мікропідприємства, попри збитковість галузі у 2017 році, закінчили цей рік з прибутком.

Інформація про рентабельність діяльність великих аудиторсько-консалтингових фірм є конфіденційною (табл. 1.10). У середньому за оприлюдненими даними 2010-2020 років за операційною діяльністю вона становить 3,61%, у т.ч. по середніх підприємствах – 3,03%, по малим – 5,08%, по мікропідприємствам - 7,77%.

Рівень рентабельності звичайної діяльності аудиторсько-консалтингових фірм є нижчим і становить 0,35%, у т. ч. діяльність середніх підприємств є збитковою (-0,26%), рентабельність малих і мікропідприємств становить відповідно 1,19% і 1,49%. Таким чином, в частині рентабельності операційної та звичайної діяльності малі організаційні форми виявляються більш конкурентоспроможними.

Висновки до розділу 1

1. Фінансове забезпечення діяльності підприємства – це процес, пов'язаний із мобілізацією фінансових ресурсів із внутрішніх і зовнішніх джерел, їх розподілом та ефективним використанням на забезпечення безперебійної поточної роботи підприємства та фінансування його розвитку. Основними формами фінансового забезпечення СГД є самофінансування, банківське кредитування, лізингове фінансування, інвестування, бюджетне фінансування, фінансування з різноманітних грошових фондів.

2. Розробка стратегії фінансового забезпечення є одним із об'єктів фінансової стратегії підприємства, орієнтованим на формування фінансових ресурсів в достатній кількості, їх ефективне використання за умови дотримання нормативів ліквідності і платоспроможності, фінансової стійкості.

Таблиця 1.10

Рентабельність операційної та усієї діяльності СГД за КВЕД 69.20 з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2020)

Роки	Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності аудиторсько-консалтингових фірм					Рівень рентабельності (збитковості) усієї діяльності аудиторсько-консалтингових фірм				
	усього	у тому числі підприємства				усього	у тому числі/including			
		великі	середні	малі	з них мікро-підприємства		великі	середні	малі	з них мікро-підприємства
2010	3,1	-	...	...	...	0,8	-	...	...	...
2011	4,1	-	0,1	10,3	9,7	-1,2	-	-1,1	-1,5	-13,8
2012	1,9	-	-0,1	5,1	7,1	-1,8	-	-5,3	4,0	4,3
2013	7,5	-	6,4	8,9	10,4	-1,2	-	2,1	-6,2	-12,4
2014	-1,3	-	0,8	-4,2	-12,0	-4,0	-	-0,4	-8,1	-16,5
2015	8,7	-	7,7	9,9	5,3	2,8	-	7,4	-1,4	-4,1
2016	9,7	-	8,5	11,5	13,9	7,1	-	5,9	8,8	12,4
2017	-8,9	-	0,3	-19,5	10,2	-12,9	-	-10,4	-16,6	4,8
2018	3,7	-	0,5	10,8	13,8	2,4	-	-1,7	10,9	14,4
2019	4,1	к/с	к/с	9,9	12,0	5,6	к/с	к/с	12,3	15,3
2020	7,1	к/с	к/с	8,1	7,3	6,3	к/с	к/с	9,7	10,5
середнє	3,61		3,03	5,08	7,77	0,35		-0,26	1,19	1,49

Джерело: побудовано за даними [18]

Фінансові ресурси виконують такі функції: інвестиційно-розподільчу, дохідно-розподільчу, регулюючу та стимулюючу.

3. Фінанси підприємств є основною ланкою фінансової системи України. На їх організацію впливають такі чинники: форма власності СГД; вид економічної діяльності; напрямки діяльності; організаційно-правова форма підприємницької діяльності. Принципами організації фінансових ресурсів СГД є: плановість, системність, динамізм, адаптивність, оптимізація грошових потоків, самоокупність та самофінансування тощо.

4. Об'єктом дослідження є аудиторсько-консалтингові фірми, правовою підставою діяльності яких є прийнятий у 2017 році Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Структура, розмір і склад фінансових ресурсів, що перебувають у власності аудиторсько-консалтингових фірм, є одним з фундаментальних факторів, який зумовлює обсяги надання послуг, ефективність діяльності, задає напрям його соціально-економічного розвитку, а також нішу та стратегію на ринку.

Продуктом аудиторсько-консалтингових фірм є проведення аудиторської діяльності та надання неаудиторських послуг за міжнародними стандартами аудиту та відповідно до укладених договорів. Аудиторські послуги мають право надавати особи, зареєстровані у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності. До них належать: аудит, огляд фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, виконання завдань з іншого надання впевненості та інші професійні послуги.

5. Аудиторсько-консалтингові фірми здійснюють діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування (код КВЕД 69.20). Протягом 2010-2020 років їх кількість зросла з 10579 од. до 12720 од., або у 1,2 раза, у т.ч. ФОП – із 8254 од. до 9985 од., або у 1,21 разів. Питома вага ФОП на початок і кінець аналізованого періоду становила близько 78%. Значне скорочення кількості аудиторсько-консалтингових фірм спостерігалось у 2011-2013 роках (всього їх було менше 8930 од., у т.ч. по ФОП – менше 6026 од., по питомій вазі ФОП – менше 69,6%).

6. Протягом 2010-2020 років кількість зайнятих в аудиторсько-консалтингових фірмах зросла з 19866 чол. до 28943 чол., або в 1,46 разів, а по ФОП – із 9554 чол. до 12543 чол., або у 1,31 разів. Це свідчить про укрупнення їх розмірів, оскільки темпи росту кількості аудиторсько-консалтингових фірм менші (1,2). Питома вага зайнятих у ФОП скоротилася із 48,1% до 43,3%, або на 10%. Кількість найманих працівників в аудиторсько-консалтингових фірмах зросла з 11199 чол. до 18511 чол., або в 1,65 разів, а по ФОП – із 1300 чол. до 2558 чол., або у 1,97 разів. Значно менший процент найманих у ФОП свідчить про тісний зв'язок аудиторсько-консалтингових фірм із фінансами домогосподарств.

7. Основним джерелом фінансового забезпечення аудиторсько-консалтингових фірм є обсяг реалізованих послуг. Протягом 2010-2020 років він збільшився із 1717783,7 тис. грн. до 15876419,7 тис. грн., або у 9,24 разів, а по ФОП – із 73471,6 тис. грн. до 7209289,8 тис. грн., або у 98,12 разів. У результаті частка останніх в обсязі реалізованих аудиторсько-консалтингових послуг зросла з 4,3% до 45,4%, або у 10,56 разів.

8. Протягом 2013-2020 років витрати на персонал аудиторсько-консалтингових фірм зросли з 1115498,3 тис. грн. до 4163797,3 тис. грн., або у 3,73 рази, у т.ч. ФОП – меншими темпами – із 39357,6 тис. грн. до 109119,1 тис. грн., або у 2,77 разів. Питома вага ФОП у витратах на персонал є низькою і скоротилася з 3,9% до 2,6% або більше, ніж на чверть.

9. На підставі зведеного балансу аудиторсько-консалтингових фірм проаналізовано показники активу балансу підприємств за КВЕД 69.20 з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2013-2020 роках. Спостерігається стійкий тренд до скорочення питомої ваги необоротних активів із 58,48% до 31,77% за рахунок зростання частки оборотних активів із 41,52% до 68,22%. Інформація про показники діяльності великих підприємств є конфіденційною і не розкривається, те саме стосується середніх підприємств за підсумками 2019-2020 років. Частка середніх аудиторсько-консалтингових фірм у необоротних активах протягом 2013-2018 років

скоротилася з 39,04% до 21,31%, малих протягом 2013-2020 років – із 60,96% до 36,66%, а мікропідприємств – із 49,20% до 31,81%. Тому можна висунути гіпотезу про зростання концентрації необоротних активів на балансах великих аудиторсько-консалтингових фірм.

10. Частка середніх аудиторсько-консалтингових фірм у оборотних активах протягом 2013-2018 років зросла з 32,42% до 45,72%, малих протягом 2013-2020 років – скоротилася із 67,58% до 64,49%, а мікропідприємств – зросла із 44,77% до 55,68%. Тому можна висунути гіпотезу про скорочення концентрації оборотних активів на балансах великих аудиторсько-консалтингових фірм.

11. Частка середніх аудиторсько-консалтингових фірм у довгострокових зобов'язаннях протягом 2013-2018 років скоротилася з 64,61% до 21,73%, малих протягом 2013-2020 років – скоротилася із 35,39% до 13,94%, а мікропідприємств – також скоротилася із 26,81% до 8,41%. Тому можна висунути гіпотезу про зростання концентрації довгострокових зобов'язань на балансах великих аудиторсько-консалтингових фірм.

12. Частка середніх аудиторсько-консалтингових фірм у поточних зобов'язаннях протягом 2013-2018 років зросла з 29,42% до 38,63%, малих протягом 2013-2020 років – скоротилася із 70,58% до 60,89%, а мікропідприємств – також скоротилася із 55,17% до 54,75%. Тому можна висунути гіпотезу про зростання концентрації поточних зобов'язань на балансах великих і середніх аудиторсько-консалтингових фірм. Таким чином, проведений аналіз свідчить про процеси концентрації на ринку аудиторсько-консалтингових послуг.

13. Вивчення наукових публікацій дозволяє виділити дві основні моделі фінансового забезпечення СГД: облікову та вартісну. Показники фінансової результативності аудиторсько-консалтингових фірм значно варіюють за роками. Їх діяльність була збитковою протягом 2011-2014 років, а також у 2017 році. Протягом 2018-2019 років намітився стійкий тренд до зростання чистого прибутку з 158683,2 тис. грн. до 566537,2 тис. грн., позитивно

характеризує фінансове забезпечення аудиторсько-консалтингових фірм збільшення питомої ваги прибуткових СГД із 52,2% до 75,2%.

14. Попри прибутковість діяльності за КВЕД 69.20 у 2018 році, діяльність середніх аудиторсько-консалтингових фірм у зазначеному році виявилася збитковою, тоді як мікропідприємства, попри збитковість галузі у 2017 році, закінчили цей рік з прибутком. Інформація про рентабельність діяльність великих аудиторсько-консалтингових фірм є конфіденційною. У середньому за оприлюдненими даними 2010-2020 років за операційною діяльністю вона становить 3,61%, у т.ч. по середніх підприємствах – 3,03%, по малих – 5,08%, по мікропідприємствам - 7,77%. Рівень рентабельності звичайної діяльності аудиторсько-консалтингових фірм є нижчим і становить 0,35%, у т. ч. діяльність середніх підприємств є збитковою (-0,26%), рентабельність малих і мікропідприємств становить відповідно 1,19% і 1,49%. Таким чином, в частині рентабельності операційної та звичайної діяльності малі організаційні форми виявляються більш конкурентоспроможними.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВИХ ФІРМ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС»

2.1. Організаційно-управлінська характеристика ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС».

Об'єктом дослідження є ТОВ «Грант Торнтон» (Україна), яке входить до складу *Grant Thornton* - однієї з найбільших аудиторських, консалтингових мереж світу. Воно представлене у ТОП - 10 рейтинзі аудиторських та консалтингових компаній України, що підтверджує високий статус і динамічний розвиток.

ТОВ ГРАНТ ТОРНТОН (Україна) входить до складу *Grant Thornton* - однієї з найбільших аудиторських, консалтингових мереж світу, що об'єднує понад 58 000 співробітників більше ніж у 138 країнах світу. Сукупний дохід мережі у 2020 році склав 5,76 млрд дол. США. Мережа *Grant Thornton* уже понад 100 років допомагає динамічним організаціям розкривати потенціал зростання та досягати стратегічних цілей.

Код ЄДРПОУ – 34764976, дата реєстрації - 04.12.2006 (15 років). Розмір статутного капіталу - 295 760,00 грн. Вид діяльності за КВЕД - 69.20 Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування (основний). Місцезнаходження юридичної особи: Україна, 01004, місто Київ, ВУЛ.ТЕРЕЩЕНКІВСЬКА, будинок 11-А, E-mail: info.audit@ua.gt.com, телефон: 0444843364, 0444843211

Компанія поєднує глобальний ресурс з досвідом та розумінням місцевого ринку і допомагає своїм клієнтам розвивати бізнес як в Україні, так і в різних країнах світу, долаючи виклики.

Переваги ГРАНТ ТОРНТОН (Україна):

- незалежна компанія, що пропонує індивідуальний, гнучкий та якісний сервіс;

- команда фахівців найвищого рівня;
- глибокі знання та досвід у ключових галузях промисловості;
- стосунки з Клієнтом на засадах довіри та повної конфіденційності;
- використання сучасної інноваційної автоматизованої методології аудиту, яка підтримується і постійно розвивається командою фахівців глобальної мережі Grant Thornton;

- глобальний дослідницький та фаховий потенціал мережі Grant Thornton.

Співробітники СГД використовують в роботі єдину уніфіковану методологію і інструментарій, що гарантує Клієнтам однакову високу якість послуг. Взаємодія в рамках глобальної організації забезпечує надання клієнтам необхідної підтримки, незалежно від виду послуг, галузі, промисловості чи місцезнаходження.

ГРАНТ ТОРНТОН (Україна) надає професійні аудиторські послуги та консультаційні послуги з питань корпоративних фінансів, трансфертного ціноутворення, податкового та юридичного консультування, кадровий та бухгалтерський аутсорсинг.

Компанія входить до мережі Grant Thornton. Grant Thornton — зареєстрований товарний знак та найменування, що використовується мережею Grant Thornton та її фірмами членами на підставі ліцензійних угод.

Міжнародна аудиторська мережа компаній Grant Thornton є членом Форуму Фіrm (Forum of Firms) та посідає 7 місце згідно рейтингу Accountancy Age найбільших аудиторських мереж світу. Загальна чисельність:

- працівників станом на 31 грудня 2020 року складала 169 особи;
- партнерів ГРАНТ ТОРНТОН (Україна), що є учасниками в статутних капіталах, становила 12 осіб.

Питання стратегії розвитку і операційної діяльності розглядаються на періодичній основі на зібранні партнерів ГРАНТ ТОРНТОН (Україна), які, як правило, відбуваються не рідше одного разу на місяць.

ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» є юридичною особою, створеною у відповідності до українського законодавства у формі товариства з обмеженою відповідальністю. Дата реєстрації – 04 грудня 2006 року. Станом на 31 грудня 2020 року частка участі в статутному капіталі товариства, що належала сертифікованим аудиторам — громадянам України, складала 100%, у тому числі кількість партнерів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» - 6 осіб.

Є членом Аудиторської Палати України (далі АПУ) - включено до всіх розділів Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності АПУ за номером реєстрації у Реєстрі АПУ 3915. Свідоцтво № 3915, видане 21 грудня 2006 року.

Входить до реєстру Американської Ради з нагляду за бухгалтерським обліком публічних компаній - РСАОВ (Public Company Accounting Oversight Board), що є неприбутковою корпорацією, створеною за Законом СарбейнсаОкслі від 2002 року для нагляду за аудитами публічних компаній та інших емітентів з метою захисту інтересів інвесторів та подальшого інтересу громадськості до підготовки інформативних, точних та незалежних аудиторських звітів.

Grant Thornton відноситься до бренду, під яким СГД-члени мережі Grant Thornton надають по всьому світу послуги з аудиту, податкового консалтингу, консалтингу, аутсорсингу та інші послуги своїм клієнтам, та/або координується однією чи декількома компаніями-членами, як того вимагають обставини.

Grant Thornton International Ltd (далі - GTIL) є координуючою компанією мережі професійних спеціалізованих компаній Grant Thornton. GTIL- не надає послуги та організована як приватна компанія з обмеженою відповідальністю, зареєстрована в Англії та Уельсі.

Кожна компанія-член мережі є окремою юридичною особою. СГД, що належать до глобальної мережі Grant Thornton, не несуть жодної відповідальності за послуги, надані іншими компаніями-членами мережі, або за будь які інші дії або бездіяльність інших фірм-членів. GTIL та СГД-члени

мережі не є агентами, не зобов'язують один одного та не несуть відповідальності за дії чи бездіяльність один одного. Станом на 31.12.2020 року мережа Grant Thornton представлена більш ніж у 138 країнах світу, де працюють понад 58 000 співробітників.

Чистий дохід, отриманий всіма компаніями членами мережі Grant Thornton від надання професійних послуг за 2020 рік становить – 5,76 млрд дол. США, з яких 2,32 млрд дол. США від надання аудиторських послуг (у тому числі 19 369,4 тис. грн. - чистий дохід від надання послуг з обов'язкового аудиту фінансової звітності всіх компаній-членів мережі, які створені та діють в Україні).

Вищим органом управління ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС є Загальні збори Учасників, виконавчим органом - Директор та Віце-керуючий партнер ГРАНТ ТОРНТОН (Україна), який вирішує всі питання поточної діяльності Товариства і є підзвітним Загальним зборам Учасників. Аудиторською практикою керує директор з аудиту та супутніх аудиторських послуг, якому підпорядковується департамент аудиту. У поточний час ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» має п'ять ключових партнерів з аудиту, які мають право від імені фірми підписувати аудиторські звіти.

Усі СГД - члени мережі Grant Thornton зобов'язані дотримуватися всіх внутрішніх політик мережі, національних стандартів, які застосовні до всіх аспектів своєї роботи, Кодексу етики професійних бухгалтерів, виданого РМСЕБ МФБ, проводити аудит у відповідності до стандартів, вимоги яких є не нижчими за ті, які містяться у МСА, виданих РМСАНВ МФБ.

Це стосується аудиту, незалежності та будь-яких інших стандартів, виданих у відповідній країні - члена мережі, які впливають на їхню роботу. Члени мережі також зобов'язані дотримуватися МСКЯ МФБ в частині функціонування системи внутрішнього контролю якості та її відповідності професійним стандартам, законодавчим і нормативним юридичним вимогам тощо. Аудиторська діяльність всіх членів мережі є системним об'єктом контролю якості з боку материнської компанії Grant Thornton.

Статутний капітал підприємства протягом 2017-2019 років становив 659 тис. грн. у 2020 році його було збільшено до 849 тис. грн.

Аудиторська-консалтингова фірма знаходиться на звичайній системі оподаткування, складає Консолідований звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) і Консолідований баланс (звіт про майновий стан).

ТОВ «Грант Торнтон Легіс» потужно розвивається (рис. 2.1), протягом 2017-2020 років кількість робітників зростає з 113 осіб до 169 осіб, або на 50%, а продуктивність праці – із 344,7 тис. грн./особу до 443,5 тис. грн./особу (на 28,7%).

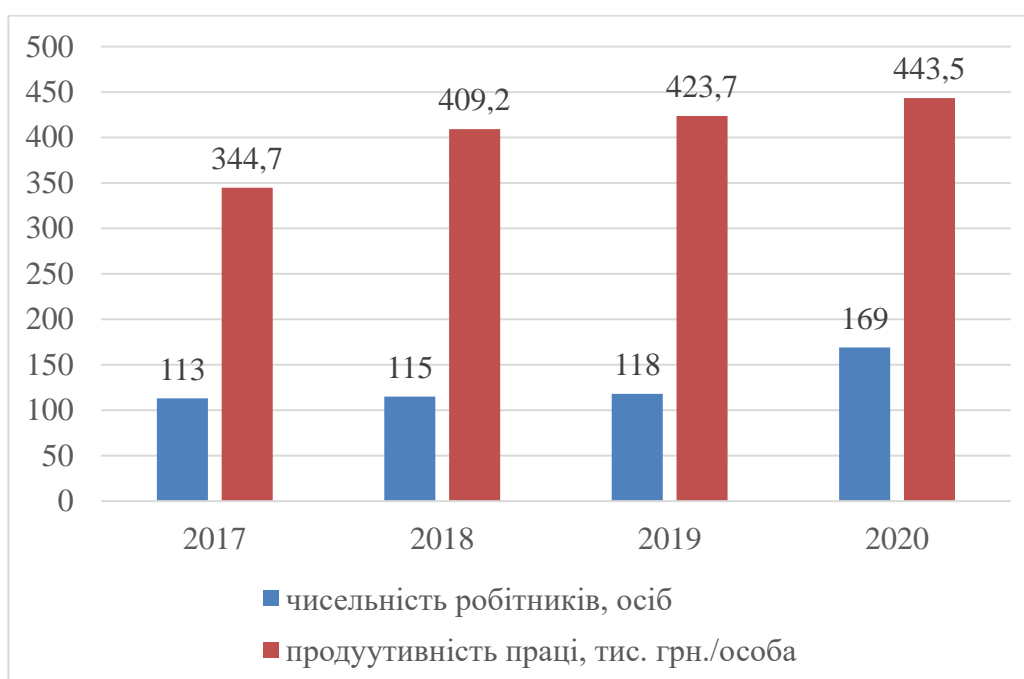

Рис. 2.1 – Динаміка кількості робітників і продуктивності праці ТОВ «Грант Торнтон Легіс»

Джерело: власні розрахунки

В структурі активів аудиторсько-консалтингової фірми превалюють оборотні активи. Вартість необоротних активів протягом 2017-2020 років зростає з 1351 тис. грн. до 2541 тис. грн., але їх питома вага скоротилася з 17,64% до 11,16% (рис. 2.2). У структурі необоротних активів майже 63% припадає на нематеріальні активи, майже 37% - на основні засоби, частка

інших фінансових інвестицій і незавершених капітальних вкладень є мізерною (рис. 2.3).

Рис. 2.2 – Динаміка необоротних активів та їх питомої ваги в активах ТОВ «Грант Торнтон Легіс»

Джерело: власні розрахунки

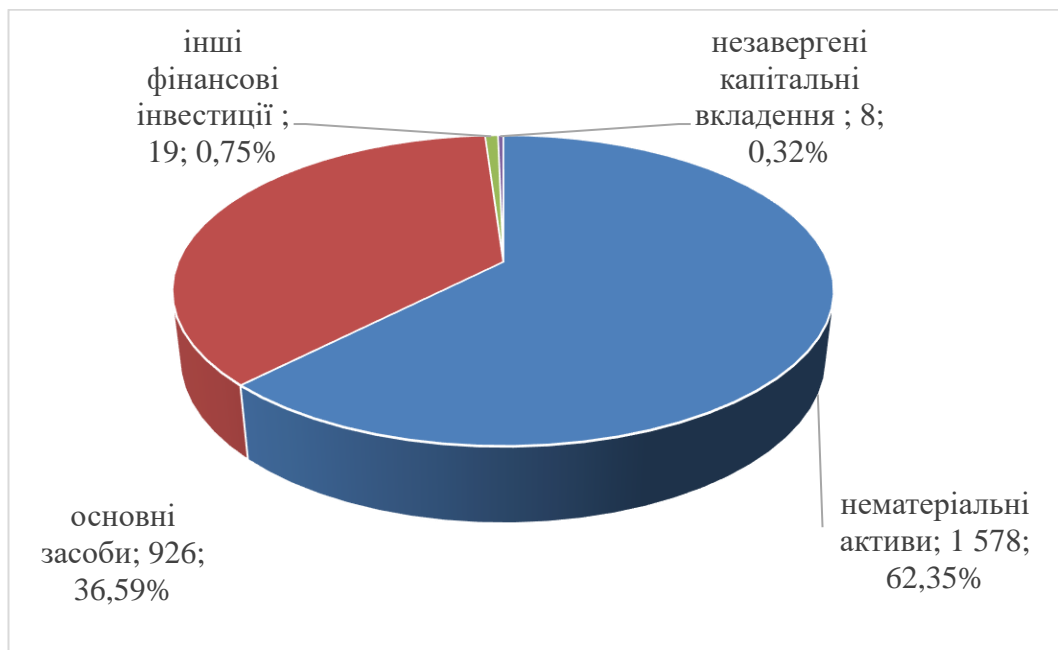

Рис. 2.3. – Склад і структура необоротних активів ТОВ «Грант Торнтон Легіс» станом на 01.01.2021

Джерело: власні розрахунки

Необоротні активи ТОВ «Грант Торнтон Легіс» є значно зношеними, в частині нематеріальних активів – коефіцієнт зносу 0,62, основних засобів – 0,88 (рис. 2.4).

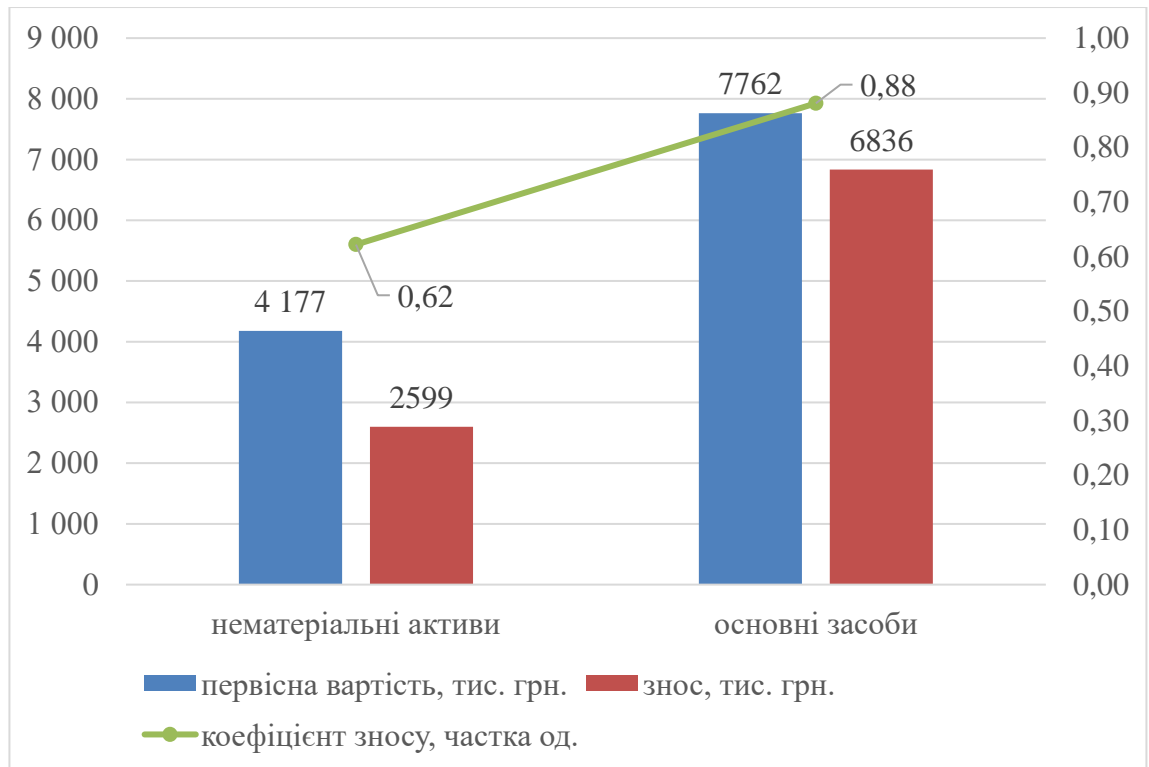

Рис. 2.4 – Показники зносу необоротних активів ТОВ «Грант Торнтон Легіс» станом на 01.01.2021

Джерело: власні розрахунки

У складі оборотних активів (рис. 2.5) основними статтями є такі: гроші та еквіваленти (майже 56%), інша поточна дебіторська заборгованість – 18,5%, аванси – 14,4%, інші оборотні активи - 9,6%. Частка інших статей не перевищує 1,5%.

Таким чином, можна зробити висновок, що структура активів ТОВ «Грант Торнтон Легіс» станом на 01.01.2021 є характерною для підприємств, що надають послуги.

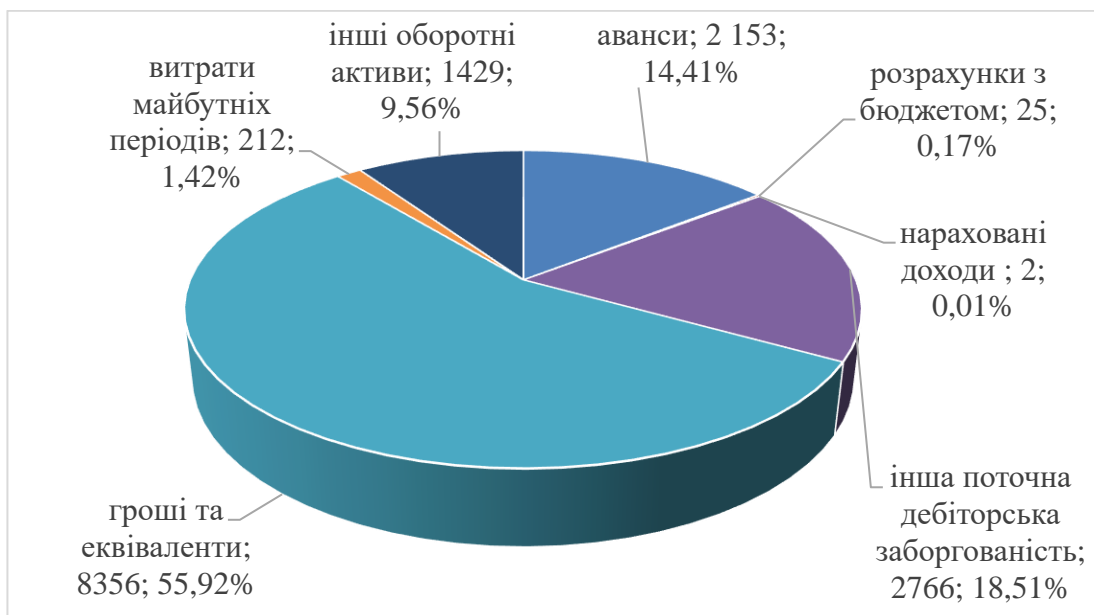

Рис. 2.5 – Склад і структура оборотних активів ТОВ «Грант Торнтон Легіс» станом на 01.01.2021

Джерело: власні розрахунки

Перейдемо до оцінки динаміки і структури формування фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» за клієнтами і видами послуг.

2.2. Оцінка динаміки і структури формування фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» за клієнтами і видами послуг.

Як відомо, фінансові ресурси підприємства складаються із власних і залучених джерел, отож розглянемо їх динаміку і структуру детальніше. Структура та динаміка власних фінансових ресурсів аналізованого підприємства наведена у табл. 2.1. Отже, з результатів розрахунку динаміки та структури власних фінансових ресурсів ТОВ «Грант Торнтон Легіс» можна стверджувати, що власні фінансові ресурси у 2020 р. скоротилися на 2 782 тис. грн. або на 48,3%, що є небажаною тенденцією. Зокрема, прибуток скоротився на 432 тис. грн. або на 157,7 %. Разом з тим зростає сума амортизаційних відрахувань та доходу.

Таблиця 2.1

Динаміка та структура власних та залучених фінансових ресурсів ТОВ «Грант Торнтон Легіс»

№	Фінансовий ресурс	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	2019/2018	2020/2019	2019/2018	2020/2019
Власні фінансові ресурси											
1	Амортизаційні відрахування	1223	2,5	1005	1,9	1366	1,8	-218	361	-17,8	35,9
2	Статутний капітал	659	1,3	659	1,3	849	1,1	0	190	0	28,8
3	Дохід	47056	95,7	50001	96,3	74945	97,3	2 945	24 944	6,3	49,9
4	Прибуток	219	0,4	274	0,5	-158	-0,2	55	-432	25,1	-157,7
Всього:		49157	100	51939	100	77002	100	2 782	25063	5,7	48,3
Залучені фінансові ресурси											
1	Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	2266	100	3419	100	4076	100	1153	50,9	657	19,2
Всього:		2266	2266	100	3419	100	4076	100	1153	50,9	657

Джерело: власні розрахунки

Проаналізувавши структуру і динаміку залучених фінансових ресурсів ТОВ «Грант Торнтон Легіс» за 2018-2020 рр. можна стверджувати, що їх сума в 2019 зросла на 1 153 тис. грн. або на 50,9%, а в 2020 зросла на 657 тис. грн., або на 19,2%, що є негативною тенденцією. Збільшення суми цих коштів свідчить про те, що підприємство не може ефективно функціонувати переважно за рахунок власних коштів.

За 2020 рік загальна сума доходів від надання професійних послуг ГРАНТ ТОРНТОН (Україна), а саме ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС», становила 69 227,0 тис. грн (без ПДВ) та була представлена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Загальна сума доходів від надання професійних послуг ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» у 2020 році

№ з/п	Вид послуги	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
1	Обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес, і суб'єктів, що належать до групи компаній, материнською компанією яких є такі підприємства	11 336,5	16,4
2	Обов'язковий аудит фінансової звітності	7 664,4	11,1
3	Ініціативний аудит фінансової звітності підприємств	11 919,8	17,2
4	Надання дозволених неаудиторських послуг підприємствам, що становлять суспільний інтерес	1 595,1	2,3
5	Надання неаудиторських послуг	34 802,7	50,3
6	Огляд історичної фінансової інформації	797,7	1,2
7	Завдання з надання впевненості, що не є аудитом	556,9	0,8
8	Супутні послуги	553,9	0,8
9	Організаційне забезпечення аудиту	-	-
10	Всього	69 227,0	100

Джерело: власні розрахунки

Професійні послуги класифіковані у відповідності до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». До переліку неаудиторських послуг, згідно законодавства відносять:

- 1) складання податкової звітності, розрахунку обов'язкових зборів і платежів, представництва юридичних осіб у спорах із зазначених питань;
- 2) консультування з питань управління, розробки і супроводження управлінських рішень;
- 3) ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності;
- 4) розробка та впровадження процедур внутрішнього контролю, управління ризиками, а також інформаційних технологій у фінансовій сфері;
- 5) надання правової допомоги у формі: послуг юрисконсульта із забезпечення ведення господарської діяльності; ведення переговорів від імені юридичних осіб; представництва інтересів у суді;
- 6) кадрове забезпечення юридичних осіб у сфері бухгалтерського обліку, оподаткування та фінансів, у тому числі послуги з надання персоналу, що приймає управлінські рішення та відповідає за складання фінансової звітності;
- 7) послуги з оцінки;
- 8) послуги, пов'язані із залученням фінансування, розподілом прибутку, розробкою інвестиційної стратегії, окрім послуг з надання впевненості щодо фінансової інформації, зокрема проведення процедур, необхідних для підготовки, обговорення та випуску листів-підтверджень у зв'язку з емісією цінних паперів юридичних осіб.

Найбільшу питому вагу у структурі доходів мають такі послуги: надання неаудиторських послуг - 50,3%, ініціативний аудит фінансової звітності підприємств - 17,2%, обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес, і суб'єктів, що належать до групи компаній, материнською компанією яких є такі підприємства - 16,4%, обов'язковий аудит фінансової звітності - 11,1%.

В 2020 році ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» було виконано 55 завдань з обов'язкового аудиту (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Характеристика завдань з обов'язкового аудиту та їх вартість ТОВ
«ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС»**

Клієнти-замовники	Завдання		Вартість послуг	
	Кількість, шт.	Струк- тура, %	Сума, тис. грн.	Струк- тура, %
Підприємства, що становлять суспільний інтерес	25	45,45	11336,5	59,66
Середні підприємства	28	50,91	6947,9	36,57
Малі підприємства і мікропідприємства	1	1,82	223,6	1,18
Інші юридичні особи	1	1,82	492,9	2,59
Всього	55	100,00	19000,9	100,00

Джерело: власні розрахунки

За кількість завдань найбільший їх обсяг припадав на середні підприємства (28 завдань – майже 51%), проте за сумою найбільший дохід забезпечили Підприємства, що становлять суспільний інтерес, 11336,5 тис. грн., або майже 60,0%.

Винагорода партнерів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» складається з двох складових елементів:

- Заробітна плата — щомісячна фіксована заробітна плата, яка відповідає ролі партнера в СГД і його обов'язкам;
- Дохід від власного капіталу— виплата дивідендів, яка дорівнює частці кожного партнера в прибутку СГД за рік. Цей елемент винагороди виплачується партнерам, які мають частку участі в статутному капіталі СГД та залежить від фінансових результатів діяльності СГД за рік.

Більшість аудиторських фірм є легкими за своєю структурою, як і більшість компаній, що надають послуги. Оборотних активів в структурі

балансу ТОВ «Грант Торнтон Легіс» більше ніж необоротних, що говорить про його мобільність в мінливих умовах економіки України.

Проводячи аналіз структури та динаміки активів можна з'ясувати, як вони розміщені в звітному році, в якому стані знаходиться виробничий потенціал аудиторсько-консалтингової фірми, її основні засоби, та яка мобільність майна (табл. 2.4).

Активи ТОВ «Грант Торнтон Легіс» в 2020 році зрости на 59%. Зростання необоротних активів підприємства за 3 роки відбулося вдвічі. Необоротні активи зросли через стрімке збільшення в 2020 році нематеріальних активів, які зросли на 1 297 тис грн (107%) порівняно з 2019 роком, що вказує на інноваційний напрям розвитку СГД.

Оборотні активи останні роки мали тенденцію до збільшення. ТОВ «Грант Торнтон Легіс» - аудиторська СГД, тому більшу частину оборотних активів складають високоліквідні активи (гроші та їх еквіваленти та дебіторська заборгованість). Дебіторська заборгованість в 2020 році зменшилась на 1 382 тис грн (22%), що говорить про погашення клієнтської заборгованості перед аудиторською компанією.

Джерела надходження коштів зображено в статтях пасивів балансу. Перевага власного капіталу вказує на незалежність підприємства. Проте для подальшого розвитку, розширення виробництва або технологічного удосконалення важливо використовувати і залучені ресурси. Для цього необхідний аналіз структури пасивів балансу, що зображений в табл. 2.5.

Власний капітал ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» має тенденцію до зменшення, в 2020 році питома вага власного капіталу в пасивах підприємства склала 0,39% (89 тис грн), тоді як в 2019 питома вага становила 30,84% (2 731 тис грн), що відбулося через отримання збитків в кінці 2020 році.

Довгострокові зобов'язання в 2018-2019 рр. дорівнювали нулю. В 2020 році з'явилися довгострокові зобов'язання на суму 3 680 тис. грн, що становить 16,3% від загальної суми пасивів підприємства.

Таблиця 2.4

Аналіз структури та динаміки активів ТОВ «Грант Торнтон Легіс» за останні роки діяльності

№	Стаття	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	2019/ 2018	2020/ 2019	2019/ 2018	2020/ 2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Необоротні активи, в тому числі:	1 454	13,03	1 225	8,66	2 541	11,27	-229	1 316	-16	107
1.1	Нематеріальні активи (залишкова вартість)	263	2,36	281	1,99	1 578	7,00	18	1 297	7	462
1.2	Основні засоби	1 027	9,20	825	5,83	936	4,15	-202	111	-20	13
1.3	Незавершені капітальні інвестиції	164	1,47	0	0,00	8	0,04	-164	8	-100	100

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2	Оборотні активи, в тому числі:	9 703	86,97	12 916	91,34	19 996	88,73	3 213	7 080	33	55
2.1	Виробничі запаси	221	1,98	178	1,26	207	0,92	-43	29	-19	16
2.2	Дебіторська заборгованість	3 971	35,59	6 228	44,04	4 846	21,50	2 257	-1 382	57	-22
2.3	Гроші та їх еквіваленти	1 763	15,80	2 395	16,94	8 356	37,08	632	5 961	36	249
3	Всього активів	11 157	100	14 141	100	22 537	100	2 984	8 396	27	59

Джерело: власні розрахунки

Таблиця 2.5

Аналіз структури та динаміки пасивів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» за останні роки діяльності

№	Стаття	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	2019/2018	2020/2019	2019/2018	2020/2019
1	Власний капітал	2302	20,63	2731	30,84	89	0,39	429	-2642	19	-97
1.1	Зареєстрований пайовий капітал	659	5,91	659	7,44	849	3,77	0	190	0	29
1.2	Нерозподілений прибуток	1643	14,73	2072	23,4	(751)	-3,3	429	-2823	26	-136
2	Довгострокові зобов'язання ,забезпечення, в тому числі:	0	0,00	0	0	3680	16,3	0	3680	0	100
2.1	Інші довгострокові зобов'язання	0	0,00	0	0	3680	16,3	0	3680	0	100
3	Поточні зобов'язання і забезпечення, в тому числі:	8855	79,37	11410	128,9	18759	83,24	2555	7349	29	64
3.1	Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2266	20,31	3419	38,61	4076	18,09	1153	657	51	19
3.2	Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	4684	41,98	6012	67,89	8116	36,01	1328	2104	28	35
3.4	Інші поточні зобов'язання	5	0,04	1	0,01	4261	18,91	-4	4260	-80	426000
4	РАЗОМ зобов'язання і забезпечення	8855	79,37	11410	128,9	22439	99,57	2555	11029	29	97
5	Всього пасивів	11157	100	8855	100	22537	100	-2302	13682	-21	155

Джерело: власні розрахунки

Короткострокові зобов'язання серед всієї заборгованості підприємства переважають, та мають динаміку до збільшення кожного року.

Отже проаналізувавши активи та пасиви ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» за три останні роки, можна зробити висновок, що підприємство не є незалежне, та не покриває більшу частину активів власним капіталом. Проведений аналіз свідчить про збільшення протягом 2019-2020 років загальної суми зобов'язань і забезпечень на 13 682 тис. грн, це говорить про те, що для проведення своєї діяльності не вистачає власних коштів.

2.3. Оцінка фінансових результатів як джерела фінансового забезпечення діяльності ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС».

Оцінка рівня прибутковості аудиторсько-консалтингової фірми є доцільною на основі аналізу величини та динаміки таких двох груп показників як прибуток та рентабельність. Прибуток представляє собою абсолютний вимірник прибутковості; рентабельність відноситься до відносних показників і дає можливість проаналізувати рівень прибутковості окремих сфер діяльності підприємства та одержати більш ємну характеристику результатів господарювання. Показники прибутку та рентабельності є найбільш важливими кінцевими показниками діяльності авіапідприємства, що виражають його фінансовий стан та ефективність діяльності в цілому.

Аналіз цих показників необхідно починати з визначення їх значень та відхилень за певний звітний період, після чого доцільним є застосування методів, які дозволять визначити чинники та ступінь їх впливу на формування величини конкретного показника.

В табл. 2.6 зображено динаміку основних фінансових показників діяльності за 2018-2020 роки, вони зображають ефективність функціонування підприємства. ТОВ «Грант Торнтон Легіс» отримує чистий дохід, величина якого збільшується кожного року. Проте, в 2020 році компанія отримала збиток в результаті своєї діяльності.

Таблиця 2.6

Основні показники фінансово-економічної діяльності ТОВ «Грант Торнтон Ледіс» за 2018-2020 рр

№	Показник	2018 р., тис. грн	2019 р., тис. грн	2020 р., тис. грн	Абсолютне відхилення		Відносне	
					2019/ 2018	2020/ 2019	2019/ 2018	2020/ 2019
1	Чистий дохід від реалізації продукції (послуг)	47056	50001	74945	2945	24944	4%	50%
2	Фінансовий результат від операційної діяльності	288	323	(190)	35	-513	-18%	-159%
3	Прибуток до оподаткування	288	336	(158)	48	-494	-30%	-147%
4	Чистий фінансовий результат (прибуток)	219	274	(158)	55	-432	-35%	-158%
5	Рентабельність (збитковість) діяльності	0,47	0,55	(0,21)	0,08	-0,76	-	-
6	Рентабельність (збитковість) власного капіталу	14,17	22,37	(1,61)	8,2	-24	-	-

Джерело: власні розрахунки

Фінансовий результат від операційної діяльності також зменшився в 2020 році на 159% порівняно з минулим роком. Через зменшення чистого прибутку, рентабельність підприємства падає. Наприклад рентабельність діяльності в 2019 порівняно з 2018 роком зростає на 0,08%, а в 2020 впала на 0,76%.

Динаміку змін основних показників діяльності ТОВ «Грант Торнтон Легіс» зображено на рис. 2.6.

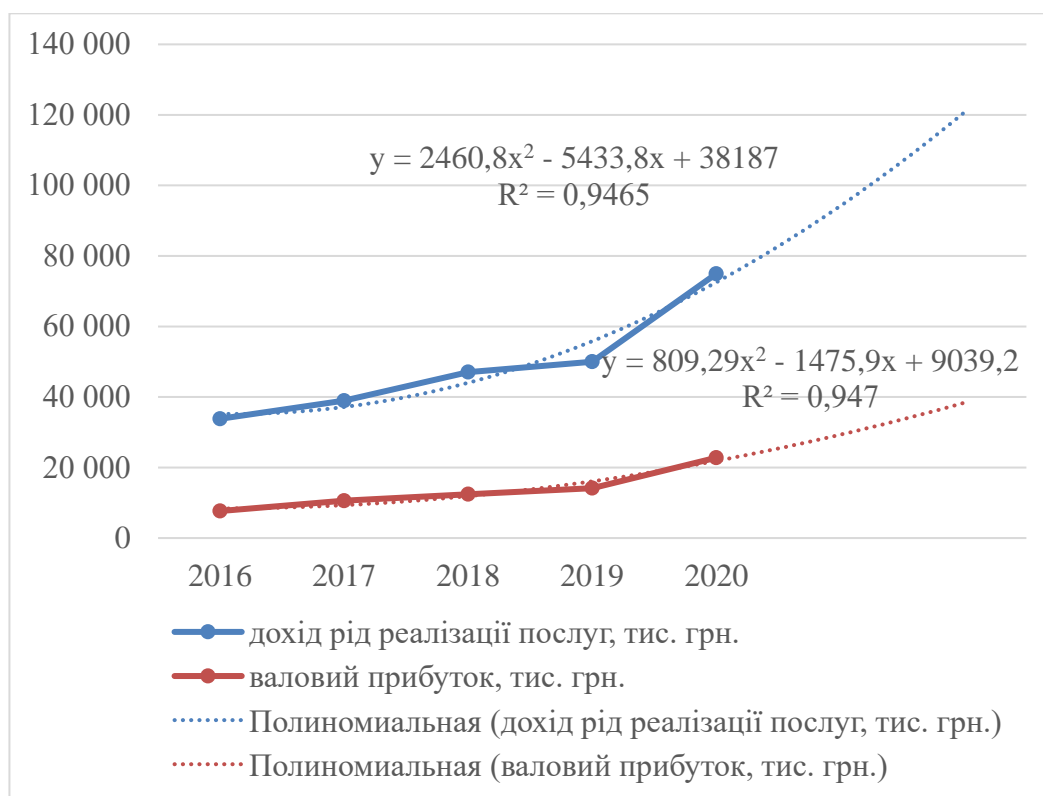

Рис. 2.6 – Динаміка чистого доходу від реалізації послуг і валового прибутку ТОВ «Грант Торнтон Легіс»

Джерело: власні розрахунки

Протягом 2016-2020 років обсяг чистого доходу від реалізації збільшився у 2,21 разів, а валовий прибуток – у 2,97 разів. Це свідчить, що в аудиторсько-консалтинговій фірмі дотримуються пропорції доходів і собівартості реалізованих послуг. Проте у ТОВ «Грант Торнтон Легіс» намітилася негативна динаміка чистого прибутку (рис. 2.7). Вона описується параболою з гілками донизу, оскільки протягом 2016-2018 років мало місце зростання чистого прибутку з 259 тис. грн. до 323 тис. грн., у наступні роки розпочалася зворотна тенденція аж до від’ємних значень 2020 року.

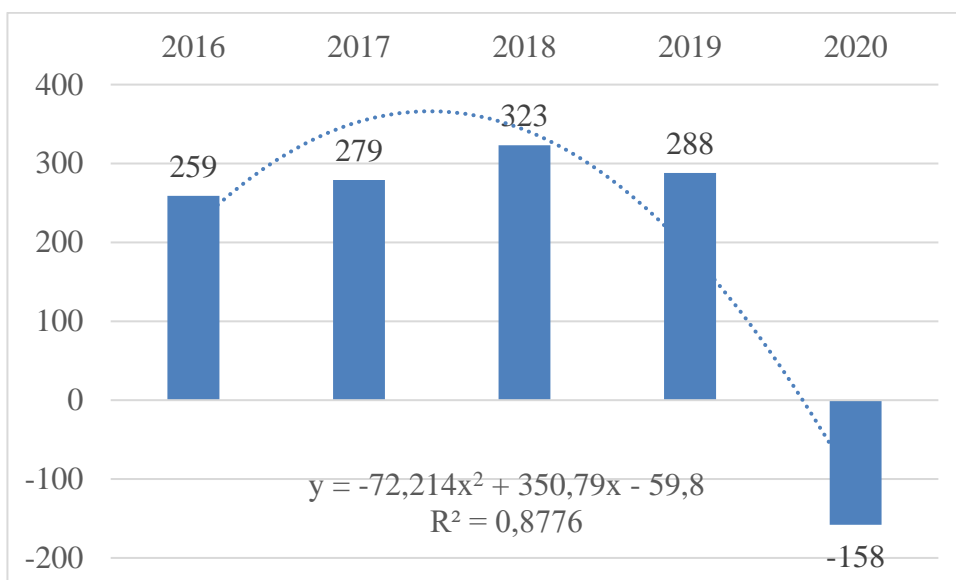

Рис. 2.6 – Динаміка чистого прибутку ТОВ «Грант Торнтон Легіс»

Джерело: власні розрахунки

Зменшення розміру отриманого у 2020 році чистого прибутку у порівнянні з аналогічним показником 2019 року обумовлена наступними основними чинниками:

- значне збільшення адміністративних витрат;
- значне збільшення інших операційних витрат.

Висновки до розділу 2

1. Об'єктом дослідження Аудиторська-консалтингова фірма ТОВ «Грант Торнтон Легіс», яка знаходиться на звичайній системі оподаткування, складає Консолідований звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) і Консолідований баланс (звіт про майновий стан). ТОВ «Грант Торнтон Легіс» потужно розвивається, протягом 2017-2020 років кількість робітників зросла з 113 осіб до 169 осіб, або на 50%, а продуктивність праці – із 344,7 тис. грн./особу до 443,5 тис. грн./особу (на 28,7%).

2. В структурі активів аудиторсько-консалтингової фірми превалюють оборотні активи. Вартість необоротних активів протягом 2017-2020 років зросла з 1351 тис. грн. до 2541 тис. грн., але їх пито вага скоротилася з 17,64%

до 11,16%. У структурі необоротних активів майже 63% приходить на нематеріальні активи, майже 37% - на основні засоби, частка інших фінансових інвестицій і незавершених капітальних вкладень є мізерною. Необоротні активи ТОВ «Грант Торнтон Легіс» є значно зношеними, в частині нематеріальних активів – коефіцієнт зносу 0,62, основних засобів – 0,88. У складі оборотних активів основними статтями є такі: гроші та еквіваленти (майже 56%), інша поточна дебіторська заборгованість – 18,5%, аванси – 14,4%, інші оборотні активи - 9,6%. Частка інших статей не перевищує 1,5%. Таким чином, можна зробити висновок, що структура активів ТОВ «Грант Торнтон Легіс» станом на 01.01.2021 є характерною для підприємств, що надають послуги. \

3. Власні фінансові ресурси у 2020 р. скоротилися на 2 782 тис. грн. або на 48,3%, що є небажаною тенденцією. Зокрема, прибуток скоротився на 432 тис. грн. або на 157,7 %. Разом з тим зростає сума амортизаційних відрахувань та доходу. Проаналізувавши структуру і динаміку залучених фінансових ресурсів ТОВ «Грант Торнтон Легіс» за 2018-2020 рр. можна стверджувати, що їх сума в 2019 зросла на 1 153 тис. грн. або на 50,9%, а в 2020 зросла на 657 тис. грн., або на 19,2%, що є негативною тенденцією. Збільшення суми цих коштів свідчить про те, що підприємство не може ефективно функціонувати переважно за рахунок власних коштів.

4. За 2020 рік загальна сума доходів від надання професійних послуг ГРАНТ ТОРНТОН (Україна), а саме ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС», становила 69 227,0 тис. грн (без ПДВ). Найбільшу питому вагу у структурі доходів мають такі послуги: надання неаудиторських послуг - 50,3%, ініціативний аудит фінансової звітності підприємств - 17,2%, обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес, і суб'єктів, що належать до групи компаній, материнською компанією яких є такі підприємства - 16,4%, обов'язковий аудит фінансової звітності - 11,1%. В 2020 році ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» було виконано 55 завдань з обов'язкового аудиту. За кількість завдань найбільший їх обсяг припадав на

середні підприємства (28 завдань – майже 51%), проте за сумою найбільший дохід забезпечили Підприємства, що становлять суспільний інтерес, 11336,5 тис. грн., або майже 60,0%.

5. Власний капітал ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» має тенденцію до зменшення, в 2020 році питома вага власного капіталу в пасивах підприємства склала 0,39% (89 тис грн), тоді як в 2019 питома вага становила 30,84% (2731 тис грн), що відбулося через отримання збитків в кінці 2020 року. Довгострокові зобов'язання в 2018-2019 рр. дорівнювали нулю. В 2020 році з'явилися довгострокові зобов'язання на суму 3 680 тис. грн, що становить 16,3% від загальної суми пасивів підприємства. Короткострокові зобов'язання серед всієї заборгованості підприємства переважають, та мають динаміку до збільшення кожного року.

6. ТОВ «Грант Торнтон Легіс» отримує чистий дохід, величина якого збільшується кожного року. Проте, в 2020 році компанія отримала збиток в результаті своєї діяльності. Фінансовий результат від операційної діяльності також зменшився в 2020 році на 159% порівняно з минулим роком. Через зменшення чистого прибутку, рентабельність підприємства падає. Наприклад рентабельність діяльності в 2019 порівняно з 2018 роком зросла на 0,08%, а в 2019 впала на 0,76%.

7. Протягом 2016-2020 років обсяг чистого доходу від реалізації збільшився у 2,21 разів, а валовий прибуток – у 2,97 разів. Це свідчить, що в аудиторсько-консалтинговій фірмі дотримуються пропорції доходів і собівартості реалізованих послуг. Проте у ТОВ «Грант Торнтон Легіс» намітилася негативна динаміка чистого прибутку. Вона описується параболою з гілками донизу, оскільки протягом 2016-2018 років мало місце зростання чистого прибутку з 259 тис. грн. до 323 тис. грн., у наступні роки розпочалася зворотна тенденція аж до від'ємних значень 2020 року. Отже, підприємство не є фінансово стійким та неефективно здійснює свою діяльність, основним джерелом його фінансування є кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги.

РОЗДІЛ 3

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВОЇ ФІРМИ ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС»

3.1. Клієнт-орієнтований і продуктивний підходи як інструменти зростання фінансових ресурсів аудиторсько-консалтингових фірм

Якість аудиторсько-консалтингових послуг – це комплексне поняття, яке включає такі елементи, як якість процесу аудиту, якість сформованої думки аудитора, якість проміжного та кінцевого результатів аудиту, якість інформування користувачів про процес і результати аудиту.

ТОВ «Грант Торнтон» (Україна) дотримується Міжнародного стандарту контролю якості МФБ. Для цього воно встановлює систему внутрішнього контролю якості для надання достатньої впевненості у тому, що член мережі і його персонал відповідають професійним стандартам, законодавчим і нормативним юридичним вимогам, а звіти адекватно відображають фінансово-майновий стан і ризики діяльності клієнтів.

Для збереження доброчесності і високої репутації *Grant Thornton* здійснює перевірку професійних стандартів і контролю якості всіх членів мережі на регулярній основі. Суб'єктами контролю є: група з контролю якості, директор ТОВ «Грант Торнтон», заступник директора з внутрішнього моніторингу системи контролю якості, директор з аудиту та супутніх аудиторських послуг, керівник департаменту аудиту. Контроль, який вони здійснюють, включає в себе щорічну перевірку системи контролю якості та забезпечення гарантій її відповідності вимогам часу. Він здійснюється під керівництвом керуючого партнера з використанням внутрішніх положень, методики і програм.

З позицій структурування зовнішніх і внутрішніх оцінок якості послуг, з однієї сторони, є інструментом задоволення інформаційних потреб користувачів фінансової звітності, з іншої – чинником зростання попиту і фінансових ресурсів аудиторсько-консалтингових фірм.

У своїй діяльності ТОВ «Грант Торнтон Легіс» під час проведення аудиту фінансової звітності дотримується МСА 260 «Повідомлення інформації з питань аудиту тим, кого наділено найвищими повноваженнями» та МСА 265 «Повідомлення інформації про недоліки внутрішнього контролю тим, кого наділено найвищими повноваженнями, та управлінському персоналу» у частині двостороннього обміну інформацією з клієнтами і контролюючими особами [6, с. 65]. При виборі кола зазначених осіб і форми повідомлення аудитор керується власним професійним судженням, а також оцінює рівнем суттєвості інформації, призначеної для повідомлення. Метою такого інформування є: оперативне виявлення проблем в управлінні підприємством, уникнення втрат, запобігання шахрайству та помилкам, підвищення ефективності функціонування системи внутрішнього контролю [19, с. 48]. Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» [47] аудиторів і аудиторські фірми віднесено до суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Вони мають застосовувати ризик-орієнтований підхід для виявлення небезпек, непродуктивних втрат, можливості легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Етапами управління ризиками є їх визначення, оцінка, моніторинг, контроль ризиків, оцінка аудиторського ризику [8, с. 213]. Важливим інструментом ризик-орієнтованого аудиту є ідентифікація клієнта за умов належної обачності щодо них, оцінки їх схильності до відмивання грошей і фінансування тероризму шляхом аналізу інформації щодо рівня їх доходів, роду занять, виду діяльності, країни (для нерезидентів), наявності компромату у відкритих джерелах, достовірності повідомлень клієнта про себе, виявлення фінансових операцій, які мають сумнівний характер. При

цьому аудитор (аудиторська фірма) має право на отримання передбаченої законодавством інформації, яка стосується ідентифікації цієї особи та її керівників, у органів державної влади, котрі здійснюють нагляд та/або контроль за діяльністю цієї юридичної особи, банків, інших юридичних осіб, а також на здійснення передбачених законодавством заходів щодо збору такої інформації з інших джерел. За результатами ідентифікації клієнта аудитор (аудиторські фірми) можуть відмовити замовникам у наданні аудиторських послуг.

Важливою умовою підвищення якості аудиторсько-консалтингових послуг є застосування положень МСА 210 «Узгодження умов завдань з аудиту» в частині розуміння бізнесу клієнта, прийняття, виконання або продовження завдань із аудиту лише після узгодження наявності передумов для його проведення і підтвердження взаєморозуміння між аудитором та управлінським персоналом клієнта [37, с. 261]. Відповідно до МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності» і МСА 220 «Контроль якості при проведенні аудиту фінансової звітності» аудитор має оцінити дотримання етичних вимог, включаючи незалежність, визначити розуміння умов завдання та інструментів отримання достатніх для обґрунтування висновків доказів. Безпосередня вимога щодо знання бізнесу клієнта міститься у МСА 315 «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища». Аудитор має зрозуміти: середовище внутрішнього контролю, галузеві, регуляторні та інші зовнішні чинники, що впливають на концептуальну основу фінансового звітування; характер суб'єкта господарювання, його діяльність, структуру власності та корпоративного управління; види інвестицій, які СГД здійснює або планує здійснити; структуру та спосіб фінансування СГД; вибір та застосування облікової політики;– цілі та стратегії і пов'язанні з ним бізнес-ризиків, які можуть призвести до ризиків суттєвого викривлення; вимірювання та огляд фінансових результатів суб'єкта господарювання; інформаційні системи, у тому числі бізнес-процеси, доречні для фінансової звітності; середовище

контролю суб'єкта господарювання; канали повідомлення СГД інформації про роль й суттєві питання, пов'язані з фінансовою звітністю.

До джерел інформації, яка забезпечує розуміння бізнесу суб'єкта господарювання, належать: законодавчі та нормативні акти, які регулюють фінансово-господарську діяльність замовника; засновницькі та реєстраційні документи; фінансова звітність та реєстри бухгалтерського обліку, первинні документи; організаційно-управлінські документи; документи перевірок внутрішніх служб контролю; документи перевірок зовнішніх служб контролю, включаючи аудиторську перевірку попереднього аудитора; результати попереднього огляду господарської діяльності суб'єкта господарювання; засоби масової інформації; внутрішньофірмова документація аудиторської фірми.

Ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю суб'єкта господарювання на підставі зібраної та узагальненої інформації дозволяє адекватно визначити мету аудиту, оцінити обсяг (витрати часу аудиторів, тривалість виконання завдання) і вартість робіт, визначити загальну стратегію аудиту та скласти деталізований план аудиторської перевірки, сформувані проміжні висновки та попередню думку щодо фінансової звітності суб'єкта господарювання [59, с. 187]. Аудитор має враховувати вимоги МСА 700 «Формування думки та складання звіту щодо фінансової звітності в частині застосує професійного судження щодо багатьох суттєвих аспектів, для яких знання бізнесу суб'єкта господарювання є значимим.

Вартість аудиту фінансової звітності знаходиться у площині договірних відносин, що виникають між замовником послуги (відповідальною стороною для випадків виконання завдань з надання впевненості) та її виконавцем (незалежною стороною) [50, с. 32]. На ціну аудиторсько-консалтингових послуг впливають такі чинники: вид аудиту (обов'язковий чи ініціативний); економічна характеристика клієнта; ступінь автоматизації обліку; терміновість завдання; кількість задіяних сертифікованих аудиторів, експертів та інших фахівців. Для розрахунку тарифу використовують планові витрати,

рентабельність та трудомісткість у людино-годинах. Висока ціна послуг з аудиту фінансової звітності обґрунтована високою трудомісткістю і виходить із необхідності забезпечення якості.

3.2. Резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» та заходи щодо їх освоєння

Одним із найважливіших резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» є управління ліквідністю. Від рівня ліквідності підприємства залежить платоспроможність. Відповідно до цього методу активи і пасиви розбиваються на групи відповідно ліквідності (здатності звертатися в грошову форму і терміновості) та порівнюють їх (табл. 3.1).

Для визначення ліквідності балансу надалі проводиться порівняння групи активів та зобов'язань. Баланс ТОВ «Грант Торнтон Легіс» не вважається абсолютно ліквідним, так як середньо-ліквідні активи не переважають над короткостроковими зобов'язаннями.

Це свідчить про наявність у підприємства короткострокових зобов'язань, які мають бути сплаченими у найближчій перспективі: векселі видані, кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги, поточні зобов'язання з одержаних авансів, з учасниками, із внутрішніх розрахунків, інші поточні зобов'язання, які не можуть бути погашені швидко-ліквідними активами.

Діагностика ймовірності банкрутства є найбільш наглядним індикатором, який характеризує фінансовий стан підприємства. Тому для оцінки загального фінансового стану ТОВ «Грант Торнтон Легіс» застосуємо багатofакторну модель діагностики ймовірності банкрутства Альтмана (формула 3.1).

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5, \quad (3.1)$$

В табл. 3.2 наведено розрахунок та значення коефіцієнтів ймовірності банкрутства за моделлю Альтмана.

Таблиця 3.1

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» за 2018-2020 рр.

Група	Вид оборот-них активів	Роки			Група	Вид оборот-них активів	Роки			Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів (А-П)		
		2018	2019	2020			2018	2019	2020	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
A1	Високоліквідні	1763	2395	8356	П1	Найбільш термінові	1174	1583	2222	589	812	6134
A2	Середньо-ліквідні	6900	9320	9765	П2	Короткострокові	7677	9827	16453	-777	-507	-6688
A3	Низьколіквідні	2080	1042	1660	П3	Довгострокові	4	0	84	2076	1042	1576
A4	Важколіквідні	854	1206	2522	П1	Постійні пасиви	2302	2731	3778	-1448	-1525	-1256

Джерело: власні розрахунки

Таблиця 3.2

Розрахунок імовірності банкрутства ТОВ «Грант Торнтон Легіс» за моделлю Альтмана

Коефіцієнт	Розрахунок	Рік		
		2018	2019	2020
X1	X1 = середньорічна величина власних оборотних коштів / середньорічна вартість активів	0,046	0,093	-0,135
X2	X2= чистий фінансовий результат: прибуток (збиток) / середньорічна вартість активів	0,017	0,022	-0,007
X3	X3 = фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток) / середньорічна вартість активів	0,022	0,026	-0,007
X4	X4 = ринкова вартість власного капіталу / середньорічна величина зобов'язань	0,176	0,248	0,009
X5	X5 = чистий дохід від реалізації продукції / середньорічна вартість активів.	3,665	3,953	3,479
Імовірність банкрутства (Z)		3,922	4,33	3,2895

Джерело: власні розрахунки

За моделлю Альтмана якщо $Z \geq 3$, то імовірність банкрутства підприємства дуже низька. Отже ТОВ «Грант Торнтон Легіс» протягом 2018 - 2020 років має дуже низьку імовірність банкрутства, що говорить про ефективне функціонування аудиторсько-консалтингової фірми та її стійкий фінансовий стан.

Важливою характеристикою фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість. Фінансова стійкість – це одна з важливих характеристик оцінки фінансового стану підприємства за якою визначається ефективність фінансового управління підприємством. Проведемо оцінку фінансового стану

ТОВ «Грант Торнтон Легіс» розрахувавши наведені показники, які представлені у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Оцінка фінансового стану ТОВ «Грант Торнтон Легіс» за 2018-2020 рр.

Коефіцієнт	2018	2019	2020
Коефіцієнт автономії	0,147	0,193	0,004
Коефіцієнт фінансової залежності	4,847	5,178	229,97
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,368	0,727	-24,93
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,26	0,239	0,004
Коефіцієнт фінансування	4,178	3,847	228,97

Джерело: власні розрахунки

Коефіцієнт автономії (оптимальне значення більше 0,5) за період 2018 - 2020 рр. знаходиться за межами оптимального значення. Чіткої динаміки за даний період немає. Проте в 2020 році показник значно зменшився. Зниження коефіцієнта автономії для підприємства є негативним, адже чим більше значення цього коефіцієнту тим більше підприємство є фінансово стійким.

Коефіцієнт фінансової залежності (оптимальне значення менше 2) має тенденцію до збільшення, проте також знаходиться за межами нормативного значення. Збільшення цього показника свідчить про те, що частка позикових коштів ТОВ «Грант Торнтон Легіс» зростає. Коефіцієнт маневреності (оптимальне значення більше 0,4.) власного капіталу за 2018-2019 роки не виходить за межі оптимального значення та вказує яка частина власного капіталу направлена на фінансування поточної діяльності підприємства, але в 2020 році, через отримання компанією збитків, показник значно знизився. Коефіцієнт фінансової стійкості (оптимальне значення більше 1) за даний період знаходиться за межами оптимального значення. Розрахунок цього показника говорить, про те що у 2018 р. на 1 грн. залученого капіталу припадає 0,26 грн. власного капіталу, 2019 р. – 0,24 грн., а у 2020 р. – 0,004 грн.

Найменша сума власного капіталу, яка припадає на 1 грн. залученого у 2020 р., отже, найменш фінансово стійким підприємство було у 2020 р. Коефіцієнт фінансування (оптимальне значення менше 0,5) за аналізований період виходить за межі оптимального значення. За 2020 рік можна спостерігати, що на 1 грн. власного капіталу припадає 228,97 грн. залученого капіталу.

Концепцію управління фінансовим забезпеченням аудиторсько-консалтингових фірм представлено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Концепція управління фінансовим забезпеченням аудиторсько-консалтингових фірм

Джерело: власна розробка

Розроблений механізм структуризації цілей стратегії управління фінансовим забезпеченням аудиторсько-консалтингових фірм забезпечує взаємозв'язок та єдину цільову спрямованість заходів антикризового управління фінансами підприємства, що дозволить реалізувати програми фінансової стабілізації та закласти базис фінансових стратегій, орієнтованих на прискорення економічного зростання.

Отже, провівши аналіз фінансової стійкості ТОВ «Грант Торнтон Легіс» можна стверджувати, що підприємство не є фінансово стійким. Усі розраховані коефіцієнти знаходяться за межами оптимальних значень. Можна стверджувати, що підприємство функціонує переважно за рахунок залучених джерел фінансових ресурсів, але при цьому має значний надлишок ліквідності (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Динаміка показників, які обумовлюють причини відхилень від стійкого стану ТОВ «Грант Торнтон Легіс»

Джерело: власні розрахунки

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності на початок 2021 року більше ніж у 15 разів перевищує рекомендовано значення. Тому підприємство має значні резерви погашення кредиторської заборгованості і відновлення фінансової стійкості.

3.3. Розробка фінансового плану на основі прогнозування формування та використання фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС».

В основу розробки фінансового плану ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» покладено прогнозування формування фінансових ресурсів, проведене у другому розділі кваліфікаційної магістерської роботи, а також єдність стратегічного та оперативного планування, яке пов'язано з невеликими періодами часу (рис. 3.3).

Рис. 3.3 – Пропоновані підходи до процесу планування фінансового забезпечення діяльності аудиторсько-консалтингових фірм

Джерело: власна розробка

Але «довгостроковий» і «короткостроковий» - відносні поняття, по-цьому «стратегічний» і «тактичний» також відносні. Стратегія - це довготерміновий, якісно визначений напрям розвитку організації (підприємства), спрямований на зміцнення її позицій, задоволення її споживачів та досягнення поставлених цілей. Її підсистемою є фінансова стратегія, яка визначає перспективні фінансові орієнтири функціонування підприємства.

Місією ТОВ «Грант Торнтон Легіс» є подальший його розвиток, як лідера на ринку, провідної фірми світового рівня в галузі надання аудиторських послуг, яке має конкурентні переваги як на вітчизняному так і на світовому ринку. Після формулювання місії на її основі встановлюються конкретні цілі, через які здійснюється місія підприємства. Цілі доводяться до виконавців, керівництво стимулює їх досягнення і тільки в цьому випадку вони становляться значимою частиною стратегічного планування. Перспективне фінансове планування визначає найважливіші показники, пропорції та темпи розширеного відтворення, воно є основною формою реалізації головних цілей підприємства. Перспективне планування включає розробку фінансової стратегії підприємства та прогнозування його фінансової діяльності.

Ефективність проведення фінансово-економічної діяльності підприємства можна охарактеризувати основними показниками порівнявши отримані фактичні результати з планами на рік (табл. 3.4). За розглянутими даними можна зробити висновок, що ТОВ «Грант Торнтон Легіс» має попит на ринку, в 2020 році перевиконало свій план за всіма статтями доходів від операційної діяльності, крім ініціативного аудиту фінансової звітності. Перевиконання плану отримання доходу від операційної діяльності в 2019 році склало 11%. В 2020 році підприємство недовиконало отримання фінансового результату від операційної діяльності на 13%. Залагом діяльність підприємства є ефективною. Важливе значення для формування фінансової стратегії має врахування факторів ризику.

Таблиця 3.4

Основні показники фінансово-економічної діяльності ТОВ «Грант Торнтон Легіс» за 2019-2020 рр

№ з/п	Показник	2019 р., тис.грн		2020 р., тис.грн		Абсолютне відхилення		Відносне відхилення		2021		
		План	Факт	План	Факт	2019	2020	2019	2020	план	Приріст до факту 2020	
											+	%
1	Обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес, і суб'єктів, що належать до групи компаній, материнською компанією яких є такі підприємства	5000	4357	8000	11337	-643	3337	-13%	42%	1663	14,67	1663
2	Обов'язковий аудит фінансової звітності інші юридичні особи	2000	1658	5000	7664	-342	2664	-17%	53%	1336	17,43	1336
3	Ініціативний аудит фінансової звітності підприємств	15000	16231	20000	11920	1231	-8080	8%	-40%	8080	67,79	8080
4	Надання неаудиторських послуг іншим юридичним особам	20000	24522	25000	34802	4522	9802	23%	39%	198	0,57	198
Разом		42 000	46768	58000	65723	4768	7723	11%	13%	77000	11277	17,16

Джерело: власна розробка

Фінансова стратегія розробляється з урахуванням ризику неплатежів, інфляційних коливань, фінансової кризи та інших не передбачуваних обставин. Господарська діяльність підприємства відбувається в умовах складної фінансово-економічної та військово-політичної ситуації в Україні, а також високого ступеня невизначеності, який обумовлений змінами внутрішнього та зовнішнього середовищ. Тому ТОВ «Грант Торнтон» розширює спектр послуг та розглядає внутрішні та зовнішні ризики, що можуть трапитися в процесі господарської діяльності та можливі заходи по їх запобіганню.

Фінансовий план реалізації аудиторсько-консультативних послуг ТОВ «Грант Торнтон Легіс» у 2021 році складає 77 млн. грн., або на 11,3 млн. грн. більше, ніж фактично за 2020 рік. Приріст склав 17,16%.

Висновки до розділу 3

1. Показано, що якість аудиторсько-консалтингових послуг – це комплексне поняття, яке включає такі елементи, як якість процесу аудиту, якість сформованої думки аудитора, якість проміжного та кінцевого результатів аудиту, якість інформування користувачів про процес і результати аудиту. ТОВ «Грант Торнтон» (Україна) дотримується Міжнародного стандарту контролю якості МФБ. З позицій структурування зовнішніх і внутрішніх оцінок якості послуг, з однієї сторони, є інструментом задоволення інформаційних потреб користувачів фінансової звітності, з іншої – чинником зростання попиту і фінансових ресурсів аудиторсько-консалтингових фірм.

2. Одним із найважливіших резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» є управління ліквідністю. Баланс ТОВ «Грант Торнтон Легіс» не вважається абсолютно ліквідним, так як середньо-ліквідні активи не переважають над короткостроковими зобов'язаннями.

3. Обґрунтовано концепцію управління фінансовим забезпеченням аудиторсько-консалтингових фірм. Розроблений механізм структуризації цілей стратегії управління фінансовим забезпеченням аудиторсько-консалтингових фірм забезпечує взаємозв'язок та єдину цільову спрямованість заходів антикризового управління фінансами підприємства, що дозволить реалізувати програми фінансової стабілізації та закласти базис фінансових стратегій, орієнтованих на прискорення економічного зростання.

4. ТОВ «Грант Торнтон Легіс» не є фінансово стійким. Усі розраховані коефіцієнти знаходяться за межами оптимальних значень, воно функціонує переважно за рахунок залучених джерел фінансових ресурсів, але при цьому має значний надлишок ліквідності. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності на початок 2021 року більше ніж у 15 разів перевищує рекомендовано значення. Тому підприємство має значні резерви погашення кредиторської заборгованості і відновлення фінансової стійкості. За розрахунками моделі Альтмана ймовірність банкрутства ТОВ «Грант Торнтон Легіс» є дуже низькою, проте баланс не є повністю ліквідним. Також фірмі слід оптимізувати свої адміністративні витрати задля подальшого розвитку, ефективне використання коштів можливе тільки тоді, коли не лише раціонально використовуються кошти, а й забезпечується пошук можливостей для подальшого розвитку підприємства.

5. В основу розробки фінансового плану ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» покладено прогнозування формування фінансових ресурсів, проведене у другому розділі кваліфікаційної магістерської роботи, а також єдність стратегічного та оперативного планування, яке пов'язано з невеликими періодами часу. Запропоновано підходи до процесу планування фінансового забезпечення діяльності аудиторсько-консалтингових фірм на основі діалектика взаємозв'язки їх ознак як суб'єктів бізнесу та методів фінансового планування. Фінансовий план реалізації аудиторсько-консультативних послуг ТОВ «Грант Торнтон Легіс» у 2021 році складає 77 млн. грн., або на 11,3 млн. грн. більше, ніж фактично за 2020 рік. Приріст склав 17,16%.

ВИСНОВКИ

1. Об'єктом дослідження є аудиторсько-консалтингові фірми, правовою підставою діяльності яких є прийнятий у 2017 році Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Структура, розмір і склад фінансових ресурсів, що перебувають у власності аудиторсько-консалтингових фірм, є одним з фундаментальних факторів, який зумовлює обсяги надання послуг, ефективність діяльності, задає напрям його соціально-економічного розвитку, а також нішу та стратегію на ринку.

2. Аудиторсько-консалтингові фірми здійснюють діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування (код КВЕД 69.20). Протягом 2010-2020 років їх кількість зросла з 10579 од. до 12720 од., або у 1,2 раза, у т.ч. ФОП – із 8254 од. до 9985 од., або у 1,21 разів. Питома вага ФОП на початок і кінець аналізованого періоду становила близько 78%. Значне скорочення кількості аудиторсько-консалтингових фірм спостерігалось у 2011-2013 роках (всього їх було менше 8930 од., у т.ч. по ФОП – менше 6026 од., по питомій вазі ФОП – менше 69,6%).

3. Основним джерелом фінансового забезпечення аудиторсько-консалтингових фірм є обсяг реалізованих послуг. Протягом 2010-2020 років він збільшився із 1717783,7 тис. грн. до 15876419,7 тис. грн., або у 9,24 разів, а по ФОП – із 73471,6 тис. грн. до 7209289,8 тис. грн., або у 98,12 разів. У результаті частка останніх в обсязі реалізованих аудиторсько-консалтингових послуг зросла з 4,3% до 45,4%, або у 10,56 разів.

4. Протягом 2013-2020 років витрати на персонал аудиторсько-консалтингових фірм зросли з 1115498,3 тис. грн. до 4163797,3 тис. грн., або у 3,73 рази, у т.ч. ФОП – меншими темпами – із 39357,6 тис. грн. до 109119,1 тис. грн., або у 2,77 разів. Питома вага ФОП у витратах на персонал є низькою і скоротилася з 3,9% до 2,6% або більше, ніж на чверть.

5. На підставі зведеного балансу аудиторсько-консалтингових фірм проаналізовано показники активу балансу підприємств за КВЕД 69.20 з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2013-2020 роках. Спостерігається стійкий тренд до скорочення питомої ваги необоротних активів із 58,48% до 31,77% за рахунок зростання частки оборотних активів із 41,52% до 68,22%. Інформація про показники діяльності великих підприємств є конфіденційною і не розкривається, те саме стосується середніх підприємств за підсумками 2019-2020 років. Частка середніх аудиторсько-консалтингових фірм у необоротних активах протягом 2013-2018 років скоротилася з 39,04% до 21,31%, малих протягом 2013-2020 років – із 60,96% до 36,66%, а мікропідприємств – із 49,20% до 31,81%. Тому можна висунути гіпотезу про зростання концентрації необоротних активів на балансах великих аудиторсько-консалтингових фірм.

6. Показники фінансової результативності аудиторсько-консалтингових фірм значно варіюють за роками. Їх діяльність була збитковою протягом 2011-2014 років, а також у 2017 році. Протягом 2018-2019 років намітився стійкий тренд до зростання чистого прибутку з 158683,2 тис. грн. до 566537,2 тис. грн., позитивно характеризує фінансове забезпечення аудиторсько-консалтингових фірм збільшення питомої ваги прибуткових СГД із 52,2% до 75,2%. Статистика фінансової результативності великих аудиторсько-консалтингових фірм є конфіденційною.

7. Попри прибутковість діяльності за КВЕД 69.20 у 2018 році, діяльність середніх аудиторсько-консалтингових фірм у зазначеному році виявилася збитковою, тоді як мікропідприємства, попри збитковість галузі у 2017 році, закінчили цей рік з прибутком. Інформація про рентабельність діяльності великих аудиторсько-консалтингових фірм є конфіденційною. У середньому за оприлюдненими даними 2010-2020 років за операційною діяльністю вона становить 3,61%, у т.ч. по середніх підприємствах – 3,03%, по малих – 5,08%, по мікропідприємствам - 7,77%. Рівень рентабельності звичайної діяльності аудиторсько-консалтингових фірм є нижчим і становить 0,35%, у т. ч.

діяльність середніх підприємств є збитковою (-0,26%), рентабельність малих і мікропідприємств становить відповідно 1,19% і 1,49%. Таким чином, в частині рентабельності операційної та звичайної діяльності малі організаційні форми виявляються більш конкурентоспроможними.

8. Об'єктом дослідження Аудиторська-консалтингова фірма ТОВ «Грант Торнтон Легіс», яка знаходиться на звичайній системі оподаткування, складає Консолідований звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) і Консолідований баланс (звіт про майновий стан). ТОВ «Грант Торнтон Легіс» потужно розвивається, протягом 2017-2020 років кількість робітників зросла з 113 осіб до 169 осіб, або на 50%, а продуктивність праці – із 344,7 тис. грн./особу до 443,5 тис. грн./особу (на 28,7%).

9. За 2020 рік загальна сума доходів від надання професійних послуг ГРАНТ ТОРНТОН (Україна), а саме ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС», становила 69 227,0 тис. грн (без ПДВ). Найбільшу питому вагу у структурі доходів мають такі послуги: надання неаудиторських послуг - 50,3%, ініціативний аудит фінансової звітності підприємств - 17,2%, обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес, і суб'єктів, що належать до групи компаній, материнською компанією яких є такі підприємства - 16,4%, обов'язковий аудит фінансової звітності - 11,1%. В 2020 році ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» було виконано 55 завдань з обов'язкового аудиту. За кількість завдань найбільший їх обсяг припадав на середні підприємства (28 завдань – майже 51%), проте за сумою найбільший дохід забезпечили Підприємства, що становлять суспільний інтерес, 11336,5 тис. грн., або майже 60,0%.

10. Власний капітал ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» має тенденцію до зменшення, в 2020 році питома вага власного капіталу в пасивах підприємства склала 0,39% (89 тис грн), тоді як в 2019 питома вага становила 30,84% (2731 тис грн), що відбулося через отримання збитків в кінці 2020 року. Довгострокові зобов'язання в 2018-2019 рр. дорівнювали нулю. В 2020 році з'явилися довгострокові зобов'язання на суму 3 680 тис. грн, що становить

16,3% від загальної суми пасивів підприємства. Короткострокові зобов'язання серед всієї заборгованості підприємства переважають, та мають динаміку до збільшення кожного року.

11. Отже, проаналізувавши джерела формування фінансових ресурсів ТОВ «Грант Торнтон Легіс», їх динаміку і структуру, а також напрями використання коштів та провівши їх оцінку, можна зробити висновок про те, що підприємство не є фінансово стійким та неефективно здійснює свою діяльність. Підприємство функціонує переважно за рахунок залучених фінансових ресурсів, про що свідчить їх значне зростання. За останній рік підприємство отримало збиток в результаті здійснення своєї діяльності, через значне збільшення адміністративних витрат. Із залучених коштів ТОВ «Грант Торнтон Легіс» користується переважно кредиторською заборгованості за товари, роботи та послуги.

12. Показано, що якість аудиторсько-консалтингових послуг – це комплексне поняття, яке включає такі елементи, як якість процесу аудиту, якість сформованої думки аудитора, якість проміжного та кінцевого результатів аудиту, якість інформування користувачів про процес і результати аудиту. ТОВ «Грант Торнтон» (Україна) дотримується Міжнародного стандарту контролю якості МФБ. З позицій структурування зовнішніх і внутрішніх оцінок якості послуг, з однієї сторони, є інструментом задоволення інформаційних потреб користувачів фінансової звітності, з іншої – чинником зростання попиту і фінансових ресурсів аудиторсько-консалтингових фірм.

13. Одним із найважливіших резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» є управління ліквідністю. Баланс ТОВ «Грант Торнтон Легіс» не вважається абсолютно ліквідним, так як середньо-ліквідні активи не переважають над короткостроковими зобов'язаннями.

14. Обґрунтовано концепцію управління фінансовим забезпеченням аудиторсько-консалтингових фірм. Розроблений механізм структуризації цілей стратегії управління фінансовим забезпеченням аудиторсько-

консалтингових фірм забезпечує взаємозв'язок та єдину цільову спрямованість заходів антикризового управління фінансами підприємства, що дозволить реалізувати програми фінансової стабілізації та закласти базис фінансових стратегій, орієнтованих на прискорення економічного зростання.

15. ТОВ «Грант Торнтон Легіс» не є фінансово стійким. Усі розраховані коефіцієнти знаходяться за межами оптимальних значень, воно функціонує переважно за рахунок залучених джерел фінансових ресурсів, але при цьому має значний надлишок ліквідності. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності на початок 2021 року більше ніж у 15 разів перевищує рекомендовано значення. Тому підприємство має значні резерви погашення кредиторської заборгованості і відновлення фінансової стійкості. За розрахунками моделі Альтмана ймовірність банкрутства ТОВ «Грант Торнтон Легіс» є дуже низькою, проте баланс не є повністю ліквідним. Також фірмі слід оптимізувати свої адміністративні витрати задля подальшого розвитку, ефективне використання коштів можливе тільки тоді, коли не лише раціонально використовуються кошти, а й забезпечується пошук можливостей для подальшого розвитку підприємства.

16. В основу розробки фінансового плану ТОВ «ГРАНТ ТОРНТОН ЛЕГІС» покладено прогнозування формування фінансових ресурсів, проведене у другому розділі кваліфікаційної магістерської роботи, а також єдність стратегічного та оперативного планування, яке пов'язано з невеликими періодами часу. Запропоновано підходи до процесу планування фінансового забезпечення діяльності аудиторсько-консалтингових фірм на основі діалектика взаємозв'язки їх ознак як суб'єктів бізнесу та методів фінансового планування. Фінансовий план реалізації аудиторсько-консультативних послуг ТОВ «Грант Торнтон Легіс» у 2021 році складає 77 млн. грн., або на 11,3 млн. грн. більше, ніж фактично за 2020 рік. Приріст склав 17,16%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейцева І. А., Рибак О. П. Якість аудиторських послуг: теоретико-правовий аспект. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2011. Вип. 4. С. 426-436.
2. Антонюк О. Р. Сутність поняття "якість аудиторських послуг" у дослідженнях учених. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 25. С. 187-191.
3. Бандурка С. С. Забезпечення фінансової діяльності підприємства. *Наше право*. 2014. № 2. С. 141-143.
4. Бержанір І. А. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення відтворення основних засобів підприємства. *Економічний простір*. 2013. № 79. С. 190-197.
5. Белокоз О. І. Якість внутрішнього аудиту закупівель на торговельних підприємствах. *Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(1). - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10\(1\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10(1)_4)
6. Бондар В. П., Бондар Ю. В. Якість в аудиті та деякі аспекти в управлінні якістю. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2015. Вип. 1. С. 36-66.
7. Борейко В. І. Податково-фінансове забезпечення розвитку вітчизняних підприємств. *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. *Економіка*. 2013. Вип. 23. С. 148-152.
8. Василюк М. М. Умови забезпечення та чинники впливу на якість аудиторських послуг. *Інноваційна економіка*. 2015. № 1. С. 212-215.
9. Владімірова Н. П. Науково-методичний підхід до впровадження внутрішнього аудиту в систему забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Бізнес Інформ*. 2016. № 9. С. 191-197.
10. Гноєва І. М., Вінник С. М. Якість аудиторських послуг. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. 2013. Вип. 1. С. 181-186.

11. Городня Т. А., Кузик Т. А. Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.16. С. 191-196.

12. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

13. Гудзь О. Є. Методологічна платформа побудови стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Фінанси і кредит*. 2013. № 1. С. 7-12.

14. Гудзь О. Є. Фінансові стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Фінансовий простір*. 2013. № 4. С. 97-103.

15. Гудзь О. Є., Стецюк П. А., Навроцький С. А., Алексійчук В. М. Науково-методичне забезпечення формування та реалізації фінансової політики підприємства. *Облік і фінанси*. 2013. № 2. С. 69-86.

16. Гулай І. О. Нормативне забезпечення організації системи внутрішнього фінансового контролю на підприємстві. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 33. С. 328-333.

17. Даценко Г. В. Основні інструменти забезпечення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у підвищенні фінансової безпеки підприємства. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2019. № 3. С. 99-104.

18. Державна служба статистики України. URL: ukrstat.gov.ua

19. Ільченко О. О., Кузуб М. В. Якість аудиторських послуг: проблеми та перспективи. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2016. № 2. С. 42-49.

20. Іщенко М.І. Модель оцінки ресурсного забезпечення фінансово-економічних результатів діяльності підприємства. *Стратегія економічного розвитку України*. 2013. № 33. С. 220-228.

21. Каменська Т. О. Ефективність діяльності та якість внутрішнього аудиту. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2010. Вип. 3. С. 301-306.

22. Книжник Л. Ю. Якість аудиторських послуг в Україні: реалії та перспективи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2017_11_6

23. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2011. № 47. С. 227 – 283.

24. Колесніченко А. С. Світовий досвід розвитку обліку і звітності у забезпеченні формування комплексу моделей і методів в аналізі та аудиті діяльності суб'єктів господарювання фінансово-кредитної та бюджетної сфери. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 13(2). С. 190-196.

25. Косова Т.Д., Дєєва Н.Е., Ползікова Г.В. Фінансова архітектоніка: потенціал розвитку для економіки, менеджменту, маркетингу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №14-15. С.10-16.

26. Косова Т.Д., Дєєва Н.Е., Ползікова Г.В. Фінансова архітектура як базис розбудови управління національною економікою. *Економіка та держава*. 2020. №8. С. 49-52.

27. Коцеруба Н. В. Інформаційне забезпечення аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 27(1). С. 78-83.

28. Кочин Т. М. Якість фінансової звітності як об'єкт аудиту. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2020. № 1. С. 123-140.

29. Кочин Т. М. Інституційні аспекти регулювання та забезпечення якості аудиторської діяльності в Україні як складової розвитку аудиту якості фінансової звітності. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. Вип. 1. С. 24-32.

30. Крот Ю. М., Майданюк В. В. Інформаційне забезпечення та організаційно-методична побудова процесу аудиту фінансових результатів діяльності підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 6(3). С. 112-117.

31. Кудрявцев В. М. Модель інвестиційно-фінансового вибору джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємства для забезпечення його інвестиційної безпеки. *Бізнес Інформ*. 2012. № 3. С. 94-97.

32. Купалова Г., Матвієнко Т. Нормативно-правове забезпечення обліку та аудиту виконання зобов'язань за податками і зборами в умовах фінансово-економічної кризи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2010. Вип. 118. С. 31-34.

33. Лестарі С. Д., Азварді А., Вахийді Т. Вплив іноземної власності та управлінських навиків на якість доходів при використанні аудиторського комітету як змінної модератора. *Облік і фінанси*. 2020. № 2. С. 66-73.

34. Лубенченко О. Е. Організація та методичне забезпечення фінансового моніторингу в аудиторській фірмі. Новітні вимоги. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2020. № 3. С. 55-69.

35. Лубенченко О. Е. Якість аудиторських послуг, що надаються суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності. *Статистика України*. 2017. № 2. С. 79-89.

36. Малій О. Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: теоретичні аспекти. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2016. № 2. С. 71 – 74.

37. Меженська С. І., Кретьова А. Ю., Меженський А. О. Внутрішній аудит у системі забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2013. Вип. 3. С. 257-263.

38. Михалків А. А. Роль аудиту в забезпеченні достовірності фінансової звітності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія :*

Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6(2). С. 105-107.

39. Ніколаєва А. М., Демчук В. В. Фінансове забезпечення розвитку малих приватних фірм: теорія та практика. *Економічний форум*. 2020. № 3. С. 70-78.

40. Новицька Н. В., Хлебнікова І. І. Фінансовий контроль і становлення аудиту відповідності забезпечення ефективного управління бюджетними коштами. *Економіка України*. 2020. № 11. С. 21-40.

41. Орехова К. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи управління фінансовою безпекою підприємства. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2013. Вип. 2. С. 203-212.

42. Орехова К. В. Місце і роль фінансових переваг у системі забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2013. № 1. С. 77-82.

43. Петришин Л., Лиса О., Андрушко Р., Жидовська Н. Облік і аудит витрат на якість продукції. *Аграрна економіка*. 2016. Т. 9, № 3-4. С. 108-113.

44. Попова Ю. В. Сутність фінансової стійкості підприємства та заходи її забезпечення. *Управління розвитком*. 2013. № 22. С. 15-17.

45. Пристемський О. С. Самофінансування як основа забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2012. № 4. С. 106-108.

46. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

47. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

48. Разборська О. О., Пудкалюк Х. О. Якість аудиторських послуг в Україні. *Економічний аналіз*. 2018. Т. 28, № 4. С. 67-75.

49. Рибалко Н. О. Фінансові ресурси підприємств: грошові кошти чи щось більше? *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 14. С. 28–31.

50. Салямон-Міхєєва К. Д., Салямон В. П. Ціна і цінність аудиторських послуг. *Економіка та держава*. 2017. № 6. С. 31-33.

51. Семенова А. В. Роль державної аудиторської служби України в адміністративно-правовому механізмі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Правові новели*. 2018. № 4. С. 227-231.

52. Сітепу К. Д. С., Вахайді Т., Сафтяна Ю. Вплив часового бюджетного тиску і компетенції на якість аудиту як змінна модератора в державних бухгалтерських компаніях Південної Суматри. *Облік і фінанси*. 2020. № 1. С. 158-164. =

53. Стецюк П. А. Фінансова архітектоніка забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2014. Вип. 150. С. 33-40.

54. Тимошенко О. В. Страхування фінансових ризиків як фактор забезпечення фінансових ресурсів підприємства. *Економічний простір*. 2013. № 71. С. 135-143.

55. Фабіянська В. Ю. Аналіз ключових чинників впливу на якість аудиторських послуг: вітчизняний досвід. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 55(2). С. 109-121.

56. Хорошко В. А. Методи фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємства. *Управління розвитком*. 2013. № 12. С. 35-37.

57. Чернодубова Е. В. Інструменти адаптивного фінансового механізму забезпечення прибутковості підприємств. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2013. № 3. С. 44-49.

58. Шалімова Н. С. Якість аудиту як ключовий критерій оцінки його результативності в системі соціально-економічних відносин. *Бізнес Інформ*. 2014. № 4. С. 335-340.

59. Шерстюк О. Л. Забезпечення упевненості користувачів фінансової інформації за результатами аудиту. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2016. Вип. 18(2). С. 185-188.

60. Штангрет А. М. Методичні аспекти забезпечення фінансової безпеки підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.2. С. 328-335.

61. Яремик М. І., Яремик Х. Я. Вплив аналітики великих даних та інноваційних інформаційних технологій на якість аудиту. *Бізнес Інформ*. 2021. № 5. С. 302-307.

ДОДАТКИ